

ALKOHOLEN OG SAMFUNDSLIVET

Foredrag i Nationaløkonomisk Forening den 22. Januar 1918

Af

H. Waage.

I.

Det er en bekendt Sag, at Menneskene fra ældgammel Tid har anvendt stimulerende Stoffer som Mid-
del til at skaffe sig Lystfølelser, der er uafhængige af
de Indtryk, som modtages fra Omverdenen, og som er
egnede til at ophæve eller dog modvirke de Ulyst-
følelser, der fremkaldes netop ved Omverdenens Tryk.
De Stoffer, der har været anvendte til at fremkalde
saadanne Virkninger, har været meget forskellige, alt
efter Race, Klima og andre Naturforhold, men deres
Brug har hos de fleste Folk været saa udbredt, at
Anvendelsen af saadanne Stoffer, skønt ikke fysiologisk
nødvendig, øjensynlig tilfredsstillende en Trang, der er
dybt begrundet i selve den menneskelige Natur.

Blandt de indenfor den europæiske Kulturverden
anvendte Stimulanser har Alkoholen eller rettere de
alkoholiske Drikke, hvoraf den rene Alkohol udgør
en større eller mindre Bestanddel, altid indtaget den

første Plads. Ved den historiske Tids Begyndelse finder vi saaledes Vinen almindelig udbredt over hele Forasien og i Middelhavslandene, og i Sydeuropa er Vinen som bekendt endnu den Dag i Dag den mest anvendte Drik i alle Befolkningslag. I Mellem- og Nordeuropa har man sikkert allerede langt tilbage i Tiden forstaaet den Kunst at fremstille Øl og Mjød, henholdsvis af Korn og Honning, men hvor Klimaet som i Frankrig og Sydtyskland tillod Vindyrkning, blev disse Drikke efterhaanden fortrængte af Vinen. Først ved den nyere Tids Begyndelse blev Brændevinen, der til Forskel fra de blot gærede Drikke, Vin, Øl og Mjød, fremstilles ved Destillation af et Gæringsprodukt, en almindelig Drik i Mellem- og Nordeuropa, medens den i al Fald indtil den allernyeste Tid kun har vundet ringe Indpas i de Lande eller Egne, hvor Vinen er Befolkningens almindelige daglige Drik.

For at forstaa det moderne saakaldte Alkoholspørgsmaal vil det være hensigtsmæssigt at kaste et Blik paa de alkoholiske Drikkes Historie. Grækerne og Romerne anvendte Vinen hovedsagelig som Drik til Maaltiderne, og ligesom i Sydeuropa den Dag i Dag var det ikke Skik at nyde Vinen ublandet, men blandet med Vand. Afholdelsen af Drikkelag, hvor Nydelsen af Vin altsaa var en Hovedfornøjelse, var dog næppe ualmindelig, mest naturligvis indenfor Overklassen, og skønt Hensynet til Anstand og god Tone sagtens har sat visse Grænser for et altfor umaa-deholdent Drikkeri, tør man dog sikkert gaa ud fra, at Beruselse ved saadanne Drikkelag af og til forekom. Egentlig Drikfældighed eller hvad man med et moderne Udtryk vilde kalde kronisk Alkoholisme har derimod

sikkert været meget sjælden hos Grækerne og Romerne. Et Alkoholspørgsmaal i moderne Forstand forelaa derfor ikke i den antike Verden.

Om Germanerne fortæller Tacitus og andre klassiske Forfattere, at de var meget hengivne til Nydelsen af berusende Drikke. Dette er sikkert paalideligt nok, thi fra nyere Tider véd vi, at de germanske Folk i langt højere Grad end Sydeuropæerne har følt Trang til at beruse sig, og der er selvfølgelig ingen Grund til at antage, at de gamle Germaner i den Henseende skulde have været synderlig forskellige fra deres Efterkommere. Alkoholforbruget hos de gamle Germaner og Nordboer kan dog til Trods for deres Trang til at beruse sig næppe have været overvældende stort, thi af berusende Drikke var kun Øl og Mjød til Raadighed, og da Agerdyrkningen stod paa et temmelig primitivt Standpunkt, kan der ikke have været nogen Overflod af Korn til Brygning af stærkt Øl. Om end Beruselse jævnlig forekom, særlig ved Festerne, maa det derfor antages, at egentlig Drikfældighed ikke eksisterede hos de gamle germanske og nordiske Folk. Det Billede af Livet i de nordiske Lande, der oprulles i de islandske Sagaer, viser da ogsaa et i det væsentlige alkoholfrit Samfund.

Da Germanerne paa Folkevandringstiden trængte ind i Romerriget og grundede selvstændige Riger paa den antike Verdens Ruiner, stiftede de nærmere Bekendtskab med Vinen, og den Racen medfødte Trang til at nyde berusende Drikke til Overmaal kunde nu udfolde sig paa en ganske anden Maade end i deres Hjemland. Alle Beretninger fra den Tid lyder da ogsaa paa, at de germanske „Barbarer“ hengav sig til et

stærkt Fylder, der bl. a. viste sig deri, at de i Mod-sætning til de indfødte Romaner drak Vinen ublandet. Da Germanerne under den nye Samfundsdannelse i de romanske Lande i det væsentlige repræsenterede en adelig Overklasse, hvis Sæder og Livsførelse i al Fald til en vis Grad maatte blive et Forbillede for det me-nige Folk, er det heller ikke usandsynligt, at Drukken-skab indenfor Befolkningen i de romanske Lande i Middelalderen blev noget mere udbredt end den havde været i Oldtiden. Hertil bidrog vel ogsaa for en Del den Forraaelse af Sæderne, der indtraadte ved den antike Kulturs Undergang, og den urolige og lovløse Tilstand, hvori de af Germanerne grundlagte Riger Aarhundreder igennem befandt sig.

Den eneste fra Antiken tilbageværende Aandsmagt, der var i Stand til at øve en formildende Indflydelse paa Sædernes Raahed, var den kristne Kirke. Men hvor højt man end vil vurdere Kirkens Betydning for den senere europæiske Kulturudvikling, byder dog Sandheden at erkende, at den kristne Kirke i sine Be-stræbelser for at bekæmpe Misbrugen af de alkoholiske Drikke altid har haft en ret svag Stilling, i al Fald hvor det drejede sig om Vinen. Ganske vist har Kirkelærerne altid advaret mod Beruselse og Drukken-skab, men da Kirken anvender Vinen til sakramentalt Brug, og de hellige Skrifter ofte lovpriser Vinen og symbolsk benytter Vinstokken og Vinen som Udtryk for det ophøjede, har Kirken været nødt til at vise en vis Overbærenhed overfor Misbrugen af Vin, en Overbærenhed, der indirekte er kommen ogsaa de andre alkoholiske Drikke til Gode. Der forlyder da heller ikke noget om, at den katolske Kirke i Middelalderen

har udfoldet særlige Bestræbelser for at hemme Misbrugen af Vin, og det er i Virkeligheden ikke usandsynligt, at det Cølibat, som Kirken paalagde Præster og Munke, har givet Anledning til, at Kirkens egne Tjenere af og til selv forfaldt til Misbrug af Vin som en Slags Erstatning for Afsavnet af Familielivet.

Man har opstillet den Hypotese, at det netop var den kristne Kirkes Overbærenhed overfor Misbrugen af Vin, der foranledigede Muhamed til at paalægge sine Tilhængere fuldstændig at afholde sig fra Nydelsen af Vin. Hvorvidt dette er rigtigt, maa staa hen, men det er en Kendsgerning, at Koranens Forbud mod Vin medførte, at Vindyrkning blev saa godt som afskaffet i Forasien og Nordafrika, i hvilke Lande Vinen fra umindelige Tider havde været det mest anvendte Nydelsesmiddel. Den muhamedanske Samfundsordning frembyder ved sit Forbud mod Vin det første i stor Stil anlagte Forsøg paa at banlyse Alkoholen fra Samfundslivet. Des mere ejendommeligt er det imidlertid, at det netop var paa muhamedansk Omraade, at man først udøvede den Kunst ved Destillation at forvandle Vin til Brændevin. Det er de arabiske Læger, hvem denne Opfindelse skyldes, og det er ikke nogen urimelig Formodning at antage, at det netop var Koranens Forbud mod Vin, der gav Anledning til, at Opfindelsen blev gjort. Koranens Forbud mod Vindyrkning er ganske vist aldrig blevet respekteret af Overklasserne i de muhamedanske Lande, og adskillige berømte muhamedanske Tænkere og Digtere har efter de foreliggende Beretninger været meget hengivne til Nydelsen af Vin. Men der har vistnok ogsaa — som i andre Tilfælde, hvor et Religionssystem giver særlig

strænge Regler for Livsførelsen — gjort sig en Tendens gældende til at fortolke Forbudet paa en lempelig Maade, nemlig saaledes, at det netop kun gælder Vin, men ikke andre alkoholiske Drikke. Det er derfor ikke usandsynligt, at Opfindelsen af Brændevinen skyldtes Ønsket om at fremskaffe et Surrogat for den forbudte Vin, og at vi her har et klassisk Eksempel paa, hvorledes et Forbud mod Brugen af svagere og forholdsvis uskadelige stimulerende Midler giver Anledning til, at stærkere og mere skadelige Stoffer tages i Brug. Dette er dog kun en Formodning, og noget bestemt kan ikke siges herom, da Opfindelsen af den Kunst ved Destillation at forvandle Vin til Brændevin taber sig i Mørket og Opfindelsen sikkert saavidt muligt blev holdt hemmelig.

Fra Araberne forplantede Kunsten at fremstille Brændevin af Vin sig lidt efter lidt til Vesteuropa, hvor Fremstillingen blev overtaget af Munke og Alkymister. Fra først af blev Brændevinen solgt fra Apotekerne og kun benyttet som Lægemedel i Sygdomstilfælde, men den nye stærke Drik vandt snart en overordentlig Yndest, og det blev efterhaanden almindeligt at nyde den ogsaa til daglig Brug. Man var tilbøjelig til at betragte Brændevinen som en Slags Trylledrik og ansaa den som et Middel til at forebygge alle Slags Sygdomme, jfr. den latinske Benævnelse paa Brændevinen, aqua vitæ, Livets Vand. Saa længe Brændevinen udelukkende blev fremstillet af Vin, maa den imidlertid have været saa kostbar, at kun den velstillede Overklasse kunde nyde den til daglig Brug. Senere lærte man imidlertid ogsaa at fremstille Brændevin af Øl, og da man omkring Midten af det 16de

Aarhundrede lærte den Kunst at udvinde Brændevin direkte af Korn, blev Brændevinen saa billig, at den kunde blive en almindelig daglig Drik i alle Folkets Lag.

I de vindyrkende Egne vandt Brændevinen kun ringe Indgang, og den Forfinelse af Sæderne, der i de romanske Lande indtraadte paa Renæssancetiden, har snarest bidraget til overhovedet at indskrænke umaadeholden Nydelse af Alkohol. I Nordeuropa og de Egne af Mellemeuropa, hvor Vinen ikke var Befolkningens almindelige daglige Drik, gav Brændevinens Udbredelse derimod Anledning til et mægtig stigende Alkoholforbrug. De germanske Folks Trang til at nyde berusende Drikke stod hele Oldtiden og Middelalderen igennem i omvendt Forhold til deres Evne til at tilfredsstille den. I Slutningen af Middelalderen gav det mere udviklede Handelssamkvem og den stigende Velstand imidlertid Anledning til, at Vin og stærkt Øl fra de anerkendte Produktionssteder i de tyske Byer blev Genstand for Eksport i større Stil, og disse Drikke blev nu konsumerede i store Mængder overalt i de nordiske Lande. Det var dog kun Overklassen (Adelen, Gejstligheden og velsituerede Købstadborgere), der kunde tillade sig den Luksus at forbruge store Kvanta Vin og stærkt Øl. Naar Forbruget af disse Drikke indenfor Overklassen var saa stort, som det f. Eks. for de nordiske Landes Vedkommende skildres i Troels-Lunds bekendte Fremstilling af Levemaaden i Norden i det 16de Aarhundrede, maa Aarsagen vel til Dels søges i den nordeuropæiske Races fra gammel Tid kendte Tilbøjelighed til Umaadeholdenhed i Nydelsen af Mad og Drikke, men det efter Nutidens Opfattelse

næsten ubegribelig store Alkoholforbrug finder dog tillige en naturlig Forklaring i den daværende Overklasses ringe Dannelsestrin i Forbindelse med den Omstændighed, at der saa godt som ikke fandtes andre Nydelsesmidler end de stærke Drikke. Ogsaa den nye Drik, Brændevinen, blev grebet med Begærlighed af Overklassen, men sikkert endnu mere af de brede Folkelag, der hidtil kun havde haft ringe Lejlighed til at nyde berusende Drikke. Saavidt man kan skønne, steg Brændevinsforbruget yderligere i det 17de Aarhundrede, hovedsagelig vel paa Grund af den økonomiske Tilbagegang, der var en Følge af Trediveaarskrigen og de andre store Krige i dette Aarhundrede. I Danmark var Bondens Stilling som bekendt meget ringe gennem hele det 17de og 18de Aarhundrede, og man kan derfor ikke undre sig over, at Brændevinsflasken i mange Tilfælde blev Bondens eneste Trøst og Opmuntring.

Den almindelige Udbredelse, som Brændevinen vandt i Nord- og Mellemeuropa ved Begyndelsen af den nyere Tid, danner et Vendepunkt i de alkoholiske Drikkes Historie. Saa længe Alkoholforbruget kun omfattede de blot gærede Drikke, kunde den umaadeholdne Nydelse af Alkohol, der paa dette Udviklingstrin navnlig ytrede sig i Form af Beruselse, vel have visse uheldige Virkninger, og det var derfor i sin Orden, naar Præster, Filosofer og Moralister advarede imod Umaadeholdenhed. Men da egentlig Drikfældighed eller kronisk Alkoholisme forholdsvis sjældnere opstaar alene ved Nydelsen af de blot gærede Drikke, har Misbrugen af Alkohol, saa længe den ikke omfatter Nydelsen af Brændevin, overvejende kun forbigaaende Følger. Derimod har Misbrugen af Brændevin givet Anledning til

en Drikfældighed, der i al Fald til visse Tider og i visse Befolkningslag er fremtraadt som et Massefænomen af en uhyggelig Karakter.

Det skyldtes flere sammenstødende Omstændigheder, at Brændevinen i det 16de og 17de Aarhundrede vandt saa stor Indgang i Nord- og Mellemeuropa, og at den siden den Tid har haft en fast Position, som kun med Besvær har kunnet rokkes. Ved Brændevinens Indførelse gentog sig det samme Fænomen, som vi kender fra Germanernes Indvandring til Syd-europa paa Folkevandringstiden, at en Befolkning, der efter sit Anlæg føler en udpræget Trang til alkoholiske Drikke, men hidtil har savnet Midler til at tilfredsstille denne Trang, pludselig faar Lejlighed til at nyde Alkohol i næsten ubegrænset Maal. Virkningen maatte nødvendigvis blive kolossal og paa Grund af Brændevinens langt større Alkoholindhold langt mere skæbnesvanger end de tilsvarende Virkninger af Germanernes Bekendtskab med Vinen. Hertil kom det barske og kolde Klima, det lange Vintermørke, de raa Sæder og den ringe Folkeoplysning og endelig ikke mindst den fuldstændige Mangel paa andre Nydelses- og Adspredelsesmidler. Alt dette forenede sig om at skaffe Brændevinen en saa høj Yndest hos Nordeuropas Folk, at Statsmændene efterhaanden maatte blive betænkelige ved den umaadeholdne Brændevinsdrikning og paa forskellig Maade søgte at dæmme op for den. At Nydelsen af Brændevin imidlertid ved Siden af de betænkelige Følger, den medførte, ogsaa i visse Henseender har haft en heldbringende Indflydelse paa den Kulturudvikling, som Nordeuropas Folk har gennem-

gaaet i de sidste Aarhundreder, vil blive berørt i det følgende.

I den nyeste Tid, særlig i Løbet af det sidste halve Aarhundrede, er Forbruget af Brændevin trængt betydelig tilbage i flere Lande, hvor det tidligere spillede en dominerende Rolle i Befolkningens Liv. Dette gælder saaledes særlig Sverige og Norge, hvor Forbruget i tidligere Tid ganske vist ogsaa var overvældende stort, men nu er trykket langt ned, delvis som en Følge af meget rigoristiske Foranstaltninger fra Statsmagtens Side. I Danmark har de Foranstaltninger, som Statsmagten har truffet for at bekæmpe umaadholden Nydelse af Brændevin, haft en langt mindre vidtgaaende Karakter. Ogsaa her i Landet har Forbruget af Brændevin imidlertid været kendelig aftagende i den nyeste Tid, om end Nationens samlede aarlige Forbrug stadig er meget betydeligt og pr. Individ større end i noget andet europæisk Land. Den stigende Velstand og Kultur i Forbindelse med den lettere Adgang til andre Nydelses- og Adspredelsesmidler er den væsentligste Aarsag til den stedfundne Nedgang i Brændevinsforbruget her i Landet. Særlig betegnende er Udviklingen indenfor Bondestanden, der paa Stavnsbaandets og Hoveriets Tid var overordentlig hengiven til Brændevinsdrikning, men nu gennemgaaende har et meget moderat Forbrug. Mindst berørt af Nedgangen i Brændevinsforbruget og Alkoholforbruget i det hele er det paa Grund af den storindustrielle Udvikling stærkt voksende Proletariat, en Omstændighed, der tydelig viser, hvor stor en Indflydelse en Befolkningsklasses Levefod og hele sociale Stilling har paa dens Forbrug af stærke Drikke.

I den sidste Menneskealder har de danske Afholdsforeninger, der er dannede væsentlig efter amerikanske og engelske Forbilleder, udfoldet en omfattende Virksomhed. Foreningerne kræver som bekendt af deres Medlemmer, at de skal afholde sig fra enhver Nydelse af Vin og Brændevin samt af Øl, der indeholder mere end $2\frac{1}{4}$ ‰ Alkohol. Hvor stor en Andel Afholdsforeningernes Virksomhed har i den stedfundne Nedgang i Brændevinsforbruget og dermed i det samlede Alkoholforbrug, er det efter Sagens Natur umuligt at afgøre, og skønt det naturligvis vilde være urigtigt at frakende Foreningerne enhver Indflydelse i saa Henseende, forekommer det mig dog sandsynligst, at Foreningerne er noget tilbøjelige til at overvurdere Betydningen af deres Virksomhed. Der foreligger, saavidt vides, ikke nogen Statistik, der oplyser, hvilke Samfundsklasser Medlemmerne tilhører eller hvilke Livsstillinger de indtager, men jeg skulde dog være tilbøjelig til at antage, at Foreningerne overvejende rekruteres af Personer, der som Følge af deres Livsstilling og Beskæftigelse under alle Omstændigheder kun vilde have et meget moderat Alkoholforbrug. Hvis denne Formodning er rigtig, vilde det altsaa kun have en ringe Indflydelse paa Alkoholforbruget her i Landet, om samtlige Afholdsforeninger opløste sig og deres Medlemmer fra Totalafhold overgik til et maadeholdent Alkoholforbrug. I Følge de foreliggende Oplysninger talte Afholdsforeningerne i Aaret 1915 ialt ca. 192 700 Medlemmer, hvoraf c. 97 400 Mænd, c. 74 400 Kvinder og c. 20 900 Børn. Medlemstallet er altsaa ret anseeligt, men i Forhold til Landets samlede Befolkning dog betydelig ringere end de svenske og norske Af-

holdsforeningers Medlemstal, og den Omstændighed, at en saa stor Del af Medlemmerne som Tilfældet er bestaar af Kvinder og Børn, hvis Alkoholforbrug under alle Omstændigheder vilde være ganske forsvindende, er jo heller ikke egnet til at forøge den Vægt, hvorved Foreningerne kan optræde. Der kan heller ikke være nogen Tvivl om, at de danske Afholdsforeninger har haft langt større Vanskeligheder at kæmpe imod end de svenske og norske; thi den danske Befolkning er efter sit Temperament og gennemgaaende mere ligevægtige Sind langt mindre tilbøjelig til at antage yderliggaaende Standpunkter end vore skandinaviske Nabofolk. De danske Afholdsforeninger har heller ikke paa langt nær haft en lignende politisk Indflydelse som de svenske og norske, og de har gennem en lang Aarrække indskrænket sig til at virke for Ædruelighedens Fremme ad frivillig Vej. Først i de seneste Aar er der indtraadt et Vendepunkt, idet Foreningerne har paabegyndt en kraftig Agitation for indgribende Statsforanstaltninger mod Alkoholforbruget. Naar Hensyn tages til den forholdsvis ringe Tilslutning, Afholdsmændene har vundet i Befolkningen, og naar man endvidere tager i Betragtning, at de allerfleste i andre Henseender indflydelsesrige Kredse i vort Folk er ganske uberørte af Afholdsbevægelsen, maa de af Afholdsforeningerne i de seneste Aar rejste Krav, der udmunder i et totalt Forbud mod enhver Nydelse af Alkohol, imidlertid betegnes som meget udfordrende, og Fremsettelsen af disse Krav, hvorpaa man efter Afholdsforeningernes tidligere Optræden ikke kunde være forberedt, har i nogen Grad bidraget til at svække Almenhedens Sympati for deres Virksomhed.

II.

Medens Afholdsmændene forkaster enhver Nydelse af Alkohol, hylder de fleste Mennesker i Nutiden den Opfattelse, at det kun er den umaadeholdne Nydelse, der er forkastelig. I tidligere Tider har dog ogsaa den Form for umaadeholden Alkoholnydelse, der ytrer sig som Beruselse ved festlige Lejligheder, kunnet glæde sig ved en mere skaansom Bedømmelse, i al Fald indenfor den germanske Verden. Indtil en Tid, der ikke ligger Nutiden saa overordentlig fjærn, hørte Beruselse ved festlige Lejligheder nærmest til Dagens Orden i de nordisk-germanske Lande, og det følger derfor af sig selv, at en Rus i et festligt Lag ikke kunde sætte nogen Plet paa Deltagerne i Gildet. Tværtimod viser det gamle Udtryk „en ærlig Rus“ nærmest hen til, at man betragtede den, der kun drak til Maade eller blot nippede til Glasset, med en vis Uvilje, antagelig fordi man frygtede for, at Maadeholdsdrinkeren paa mindre hæderlig Vis skulde skaffe sig Fordele, naar først det øvrige Selskab var blevet beruset. At Nordboerne fra gammel Tid har haft en vis Forkærlighed for Beruselse ved festlige Lejligheder og for den Sags Skyld ogsaa ved mindre festlige, hænger utvivlsomt sammen med, at de i Rusen genfandt en Side af deres Væsen, som altid er blevet vurderet højt. Det ejendommelige ved Rusen er jo nemlig, at den drukne føler sig i Besiddelse af en særlig Kraft, at han føler sig kaldet til at udrette overordentlige Ting. Nu har imidlertid Trangen til at udrette store Ting eller dog Ting, som ligger en Del ud over det dagligdags, altid slumret i Nordboernes Sind.

Herved tænker jeg ikke blot paa Trangen til at udføre krigerske Bedrifter, men ogsaa paa Trangen til at udforske det ubekendte, hvad enten nu denne Trang gav sig Udslag i æventyrlige Opdagelsesrejser, dristige Søtogter eller store Handelsforetagender, eller den under den hjemlige Himmel søgte Tilfredsstillelse ved Udforskning af Naturen og Menneskelivet. Man tager derfor næppe Fejl, naar man betragter de germanske Folks Forkærlighed for Rusen som et naivt og barnligt, efter vor Tids Opfattelse vel nærmest karikaturagtigt Udslag af deres Trang til at opleve det usædvanlige, og man forstaar derved bedre den i tidligere Tid almindelig udbredte Opfattelse, at det ikke var nogen Skam for en hæderlig Mand lejlighedsvis at være beruset. Herved forklares ogsaa den Lemfældighed, hvormed Statsmagten i ældre Tid optraadte overfor de ret hyppig forekommende Tilfælde af Beruselse hos Præster og Skolemænd, medens det efter vor Tids Opfattelse med Rette vilde blive anset for særlig upassende, hvis Kirkens Tjenere og Ungdommens Opdragere gjorde sig skyldige i Drukkenskab.

I vore Dage er man vel endnu tilbøjelig til at vise Overbærenhed, naar Studenter eller andre unge Mennesker ved et Panchesold drikker noget mere end de strængt taget behøver, eller naar Digtere og Kunstnere lejlighedsvis søger Inspiration gennem en Rus, men for den almindelige Gennemsnitsborger anses det nu for upassende at drikke sig fuld. Derimod anses den maadeholdne Brug af Alkohol, enten som daglig Nydelse af mindre Kvantiteter eller som Nydelse af et større Kvantum ved særlige eller festlige Lejligheder af de fleste voksne Mænd som meget værdifuld, og

hvor meget end Afholdsmændene agiterer og protesterer mod denne Opfattelse, er det ikke sandsynligt, at dette Forhold nogensinde vil blive anderledes. Det ejendommelige ved den maadeholdne Nydelse af Alkohol er som bekendt, at Nydelsen frembringer en behagelig Stemning hos Nyderen, at den spreder Træthedsfølelse og bidrager til at kaste Glemsel over de Genvordigheder og Fortrædeligheder, som Livet nu en Gang fører med sig. Dette Fond af god Stemning, der frembringes ved et maadeholdent Alkoholforbrug, har stor Betydning for Samfundslivet og dermed ogsaa for det produktive Arbejde. Den Indflydelse, som det maadeholdne Alkoholforbrug paa denne Maade udøver, kan ganske vist hverken maales eller vejes, og i Statistikens Tidsalder er man jo undertiden lidt tilbøjelig til at overse de forskellige Imponderabilia. Overfor de Afholdsmænd, der hævder, at det moderate Alkoholforbrug i bedste Fald er uskadeligt, men i alle Tilfælde unyttigt, maa det derfor betones, at en saadan Opfattelse vilde være ganske forkert. Et moderat Alkoholforbrug, der bidrager til at forhøje Livsglæden, og derigennem indirekte letter Arbejdets Besværligheder, er i høj Grad nyttigt.

Det er jo heller ikke den maadeholdne Alkoholnydelse, der har givet Anledning til Kampen mod Alkoholen, og hvis der kun gaves maadeholden Nydelse af Alkohol, vilde der overhovedet ikke foreligge noget Alkoholspørgsmaal. I den nyeste Tid har man imidlertid fra alkoholfjendtlig Side villet paastaa, at der paa forskellig Vis skulde være tilvejebragt et videnskabeligt Bevis for, at ogsaa den maadeholdne Alkoholnydelse er skadelig. Da Afholdsmændene selv læg-

ger megen Vægt herpaa, antagelig fordi de har en Følelse af, at de Argumenter, hvormed den umaadeholdne Alkoholnydelse bekæmpes, ikke forslaar til at bekæmpe ogsaa det maadeholdne Brug, vil det være rigtigst at gaa lidt nærmere ind paa disse Paastande.

Den tyske Nervalæge Kraepelin har anstillet en Række Forsøg paa at udmaale, hvorvidt et større eller mindre Alkoholforbrug øver Indflydelse paa Evnen til at udføre aandeligt Arbejde. Forsøgene bestod deri, at en Række Personer, som Regel medicinske Studenter, fik forelagt forskellige ensartede Opgaver, saasom simpel Addition af encifrede Tal, Udenadslæren af Tal, Tydning af Signaler o. lgn. Paa nogle Dage blev Forsøgspersonerne satte til Arbejdet uden foregaaende Nydelse af Alkohol, paa andre Dage blev der derimod inden Arbejdets Paabegyndelse givet Forsøgspersonerne større eller mindre Alkoholdoser. Som Resultat af disse Forsøg blev det fastslaaet, at det paagældende Arbejde blev daarligere udført eller medtog længere Tid paa de Dage, da Forsøgspersonerne havde nydt Alkohol, end paa de alkoholiri Dage. De af Kraepelin gennem disse Forsøg vundne Resultater synes at have vundet ret almindelig Anerkendelse hos Læger, og da jeg ikke er Fagmand paa dette Omraade, skal jeg afholde mig fra enhver Kritik af selve Forsøgene eller de videnskabelige Metoder, der her er anvendte. Men paa den anden Side maa jeg bestemt bestride, at det ved disse Forsøg skulde være bevist, at en maadeholden daglig Nydelse af Alkohol nedsætter den aandelige Arbejdsevne, eftersom den Slags Laboratorieforsøg ikke kan betragtes som en Afspejling af, hvad der foregaar ved Brugen af Alkohol i det daglige Liv. Der kan nemlig

ved saadanne Forsøg ikke tages Hensyn til den betydelige Rolle, som Vanen spiller ved Brugen af Alkohol. Det er jo en bekendt Sag, at den, som er vant til at nyde Alkohol enten til daglig Brug eller dog ret hyppig, er anderledes stillet overfor Alkoholpaavirkning end den, som aldrig eller kun sjælden nyder Alkohol. Den sidste paavirkes som Regel stærkt selv af et mindre Kvantum, medens den første gennemsnitlig uden Vanskelighed vil kunne taale betydeligere Mængder. Men selv den, der er vant til at nyde Alkohol til daglig, vil let kunne paavirkes af en Alkoholnydelse, som ikke staar i Forbindelse med hans Vaner. Thi Vanen i det daglige Alkoholforbrug bestaar ikke blot i at indtage en daglig Dosis af saa og saa mange Gram Alkohol, men den bestaar i en Alkoholnydelse, der foregaar under bestemte Former eller i bestemte Situationer, som er afpassede efter Nyderens Tilbøjeligheder. En Nydelse af Alkohol, der foregaar uden Sammenhæng med Nyderens Vaner og Tilbøjeligheder eller endogsaa sker paa Kommando, saaledes som Tilfældet er ved Laboratorieforsøg, kan derfor ikke sammenstilles med den sædvanlige Nydelse. Dette vil man let kunne indse, naar man f. Eks. tænker sig, at en Mand, der er vant til at drikke et Par Glas Vin daglig til sin Middag, og hvem denne Alkoholnydelse ikke hindrer i at arbejde om Aftenen, pludselig paa Kommando skal indtage det samme Kvantum Vin til sin Frokost, altsaa paa en hel anden Tid af Dagen. I sidste Tilfælde vil den uvante Nydelse af Alkohol om Formiddagen let kunne gøre Manden uoplagt til Arbejde for Resten af Dagen, men dette kan selvfølgelig ikke bevise, at hans vante daglige Alkoholnydelse til Middagen, hvoraf han

ikke føler nogen Ulempe, virkelig gør hans Arbejdsevne efter Middagen ringere end den vilde være, hvis han var Afholdsmand.

De Kraepelinske Forsøg kan derfor ikke bruges som Bevis for, at et moderat Alkoholforbrug nedsætter den aandelige Arbejdsevne. Fra alkoholfjendtlig Side har man imidlertid ogsaa paa anden Maade forsøgt at godtgøre, at det moderate Alkoholforbrug er skadeligt. Flere engelske Livsforsikringsselskaber har nemlig i en lang Aarrække haft særlige Afdelinger for Afholdsfolk, og det har vist sig, at Dødeligheden i disse Afdelinger er en Del lavere end i de almindelige Afdelinger, hvorfor Selskaberne har kunnet indrømme Afholdsfolkene lavere Præmier end andre forsikrede. Denne Kendsgerning benyttes i Afholdsagitationen som Bevis for, at selv et moderat Alkoholforbrug forsaavidt maa anses for skadeligt, som det gennemsnitlig medfører en Forkortelse af Levetiden. Slutningen er imidlertid uberettiget; thi Livsforsikringsselskabernes almindelige Afdeling omfatter jo Alkoholforbrugere af alle mulige Afskygninger, lige fra Maadeholdsmænd med et ganske forsvindende Alkoholforbrug til de rene Drankere. Selv om nemlig et Livsforsikringsselskab træffer nok saa strænge Kauteler for at hindre, at drikfældige Personer optages i Selskabet, vil det jo ikke kunne undgaas, at i al Fald nogle forsikrede i Løbet af Forsikringsperioden forfalder til Drukkenskab. Da det imidlertid er de umaadeholdne Alkoholforbrugere, der sætter Dødeligheden op i den almindelige Afdeling, og da det ved en statistisk Behandling af Dødelighedstallene er umuligt at udskille de umaadeholdne forsikrede fra de maadeholdne, kan Tallene ikke benyttes som Bevis

for, at Afholdsmænd gennemsnitlig lever længere end Maadeholdsmænd. Selv om imidlertid en Udskillelse af de umaadeholdne forsikrede var mulig, og en Sammenstilling, der alene foretoges mellem Afholdsmænd paa den ene Side og virkelige Maadeholdsmænd paa den anden Side, skulde give det Resultat, at Afholdsmændenes Middellevetid var længere end Maadeholdsmændenes, vilde det forøvrigt heller ikke hermed være bevist, at Maadeholdsmændenes kortere Middellevetid skyldes deres Alkoholforbrug. Det er nemlig af flere Grunde ret sandsynligt, at Afholdsmændene gennemsnitlig er forsigtigere og regelmæssigere i deres Livsførelse end Flertallet af Befolkningen, og at dette er den virkelige Grund til deres længere Middellevetid. Afholdsmændene burde i al Fald være de sidste til at afvise denne Antagelse; thi det er en Kendsgerning, at de i Agitationen idelig appellerer til Forsigtigheden, og de maa derfor vente fortrinsvis at kunne vinde Proselyster blandt de mere ængstelige og forsigtige Nature.

Der er altsaa ikke fra Alkoholjendernes Side ført noget Bevis for, at et moderat Alkoholforbrug er skadeligt. Paa den anden Side skal det indrømmes, at der heller ikke kan føres noget Bevis for, at et moderat Alkoholforbrug virker direkte positivt fremmende paa Arbejdet, hvad enten nu dette er af aandelig eller legemlig Art. Dog kan man efter min Opfattelse ikke uden videre afvise det som et „Bedrag“, naar f. Eks. Digtere og Kunstnere erklærer, at de ved Nydelsen af Alkohol føler en Inspiration, som de ikke kan skaffe sig ad anden Vej, eller naar f. Eks. Soldater paa en anstrængende Marschtur mener, at de lettere kan ud-

holde Anstrængelserne ved Hjælp af Alkohol. Den Følelse af Velbefindende, som saa mange Mennesker opnaar ved et maadeholdent Alkoholforbrug, kan ikke uden videre ignoreres, naar man i det enkelte konkrete Tilfælde skal afgøre, om Nydelsen af Alkohol vil fremme eller hemme Arbejdet. Alt i alt maa det dog sikkert tilraades almindelige Gennemsnitsmennesker saavidt muligt at undgaa Brugen af Alkohol som Stimulans til Arbejde, saa meget mere som Erfaringen viser, at man ved at bruge Alkoholen paa denne Maade lettest bliver udsat for Fristelsen til at overskride Grænsen mellem det maadeholdne og det umaadeholdne Forbrug.

Indirekte har det maadeholdne Alkoholforbrug derimod — som alt ovenfor berørt — en gavnlig Indflydelse paa Arbejdet, forsaavidt som det i Hviletiden skaffer Nyderen en behagelig Rekreation og frembringer en god Stemning af stor Betydning for hele Livsførelsen og derigennem for Samfundets Arbejde som Helhed. Det maadeholdne Alkoholforbrug spiller i det hele i Samfundets Liv en lignende Rolle som Brugen af Kaffe og Tobak, og vil man forbyde enhver maadeholden Nydelse af Alkohol, kan man ligesaa godt forbyde Kaffedrikning og Tobaksrygning. Da mange Afholdsmænd imidlertid er meget hengivne til Nydelsen af Kaffe og Tobak, vogter de sig vel for at drage en saadan Konsekvens, men herved indrømmer de faktisk, at Brugen af stimulerende Midler indenfor visse rimelige Grænser er en Nødvendighed for Kulturmennesket. Det forekommer mig heller ikke vanskeligt at forklare, hvorfor Brugen af Stimulanser er nødvendig netop for Kulturmennesket. Paa et mere primitivt Kulturtrin, hvor en lidet talrig Befolkning paa Grund af sit ringe

Herredømme over Naturkræfterne maa føre en haard Kamp for Livet, og hvor Arbejdsdelingen endnu er lidet udviklet, vil Arbejdets Produktivitet og dermed Summen af de Livsgoder, der tilmaales det enkelte Samfundsmedlem, selvfølgelig være langt ringere end i det paa en gennemført Arbejdsdeling hvilende Kultursamfund, men paa den anden Side tvinger de mere primitive Samfundsforhold den enkelte til at anspænde sine Kræfter i mange forskellige Retninger og bidrager derved til at gøre Livet ligesom mere afvekslende og mindre ensformigt end det er paa senere Kulturtrin. For en Mand, der paa et mere primitivt Kulturstandpunkt afvekslende beskæftiger sig f. Eks. med Agerbrug, Jagt og Fiskeri, vil Livet ofte kunne forme sig friskere og rigere end for et Medlem af det moderne Kultursamfund, der paa Grund af Arbejdsdelingen er henvist til en enkelt, ofte snævert afgrænset Beskæftigelse, og derfor ikke paa langt nær faar Brug for alle sine legemlige og aandelige Kræfter. Det moderne Menneske vil derfor let kunne faa en Følelse af kun at være et Hjul i en Maskine, og hvis der ikke gaves nogen Modvægt herimod, vilde denne Følelse ofte kunne blive saa knugende, at den vilde kvæle Friskheden og Livsglæden. Derfor kan Kulturmennesket ikke undvære de forskellige Nydelses- og Adspredelsesmidler, som det moderne Samfund stiller til Raadighed, og blandt disse Nydelsesmidler maa de forskellige stimulerende Midler, Alkohol, Kaffe og Tobak, nødvendigvis spille en stor Rolle, fordi der ved en fornuftig Brug af disse Stimulanser uden større Apparat kan skaffes en uskadelig og gavnlig Afveksling i Dagliglivets Ensformighed. Hvis Stimulanserne blev taget

bort, vilde der i hele Samfundet brede sig en almindelig Utilfredshed, der vilde faa en meget uheldig Indflydelse paa Arbejdet, hvad enten dette er af legemlig eller af aandelig Art. Brugen af stimulerende Midler kan derfor kun forkastes ud fra en ren asketisk Opfattelse, der altid vil ligge Flertallet af Menneskene fjærn. Det vilde derfor ogsaa være urigtigt at betragte de stimulerende Stoffer udelukkende som Luksusartikler og som Følge deraf at gøre dem til Genstand for en særlig høj Beskatning, om end det selvfølgelig maa indrømmes, at disse Varer under et Skattesystem som vort, der i ikke ringe Omfang anvender Forbrugsbeskatning, ogsaa maa bære deres Del af Skattebyrden.

I vore Dage er Brugen af Kaffe og Tobak som bekendt langt mere udbredt end Brugen af Alkohol, og det maa sikkert erkendes, at den stigende Brug af Kaffe og Tobak i de sidste Par Hundrede Aar forsaavidt har været meget nyttig for Samfundet, som den i ikke ringe Grad har bidraget til at afværge umaadeholden Nydelse af Alkohol. Da Kaffe og Tobak imidlertid ikke har den samme Indflydelse paa Stemningslivet som de alkoholiske Drikke, kan hine Stimulanser ikke erstatte disse Drikke, og Alkoholen har derfor sin fuldt berettigede Plads blandt Nydelsesmidlerne ved Siden af Kaffe og Tobak. Umaadeholden Kaffedrikning og Tobaksrygning kan tilmed i visse Henseender have ligesaa uheldige Følger som umaadeholden Nydelse af Alkohol, og Foreningen af et maadeholdent Alkohol-, Kaffe- og Tobaksforbrug vil sikkert være de fleste Mænd langt tjenligere end Totalafhold forbundet med overdreven Kaffedrikning og Tobaksrygning. Det

er jo ogsaa bekendt nok, i hvor høj en Grad et moderat Alkoholforbrug er egnet til at skabe et mere velvilligt og fordrageligt Samkvem mellem Mennesker, som ellers staar ligegyldig, maaske nærmest fjendtlig overfor hverandre. Enhver af os kender fra Selskabslivet tilstrækkelige Eksempler herpaa. Jeg ved nok, at der gives udprægede Forstands- og Viljesmennesker, som betragter Selskabelighed under Alkoholens Medvirkning med en Følelse, der er sammensat af Ringeagt og Medlidenhed, men selv om man for sit eget Vedkommende ikke bryder sig om at deltage i den Slags Selskabelighed, er man dog nødt til at indrømme dens Betydning. Personlige Venner, der sidder i en intim Kreds, kan selvfølgelig undvære Alkoholens Hjælp, og det samme gælder Mennesker, der mødes i fælles Interesse for bestemte Spørgsmaal af religiøs, kunstnerisk, politisk eller økonomisk Art. Men tilfældige eller planlagte Sammenkomster mellem Mennesker, der personlig staar hinanden fjærnt, og som heller ikke mødes om en bestemt Opgave, forløber langt lettere og med færre Gnidninger, naar et moderat Alkoholforbrug tages til Hjælp.

Naar man har gjort sig klart, hvilken Betydning et maadeholdent Alkoholforbrug har for at skabe et velvilligt og fordrageligt Samkvem mellem Mennesker, vil man heller ikke anse det for en urimelig Antagelse, at det i Forhold til ældre Tider stærkt udviklede Alkoholforbrug i de nordisk-germanske Lande i den nyere Tid har haft en stor Betydning for den økonomiske Udvikling i disse Lande og dermed for den europæiske Kulturudvikling i Almindelighed. Hvad der karakteriserer den økonomiske Udvikling i Nord- og

Mellemeuropa i de sidste Aarhundreder, er jo Overgangen fra Hus- og Naturaløkonomi til Verdens- og Pengeøkonomi, eller Gennemførelsen af, hvad man plejer at kalde den kapitalistiske Samfundsorden. Denne Samfundstilstand med en stærkt udviklet Arbejdsdeling og den derved foranledigede kolossale Omsætning og Transport af Varer har fremtvunget et Samkvem mellem Mennesker, der var ukendt i den tidligere Tid. At dette Samkvem kan foregaa under nogenlunde fredelige og fordragelige Former, er en Hovedbetingelse for, at Samfundsmaskineriet kan holdes i Gang, og medens en voldsom og ubehersket Optræden i Omgangen med andre Mennesker sikkert har hørt til Dagens Orden i den nordiske Oldtid og Middelalder, kan en saadan Optræden ikke taales i Nutidens borgerlige Samfund. Om end den saaledes stedfundne Udvikling selvfølgelig skyldes en Række sammenstødende Omstændigheder, fejler man næppe ved at antage, at Alkoholen her har haft sin Mission og spillet en betydningsfuld Rolle, og dette maa man ikke glemme, naar man i vore Dage overvejende fremdrager Alkoholforbrugets Skyggesider og er tilbøjelig til at give Alkoholen Skylden for snart sagt al den Elendighed, som Samfundet rummer.

Da det borgerlige Samfund kræver en høj Grad af Selvbeherskelse og Selvkontrol af sine Medlemmer, er Forstanden og Viljen de Egenskaber, hvorpaa det først og fremmest kommer an, naar man vil hævde sin Plads i Samfundet, medens Stemnings- og Følelsesmennesker ofte kommer til kort i Livskampen. Det nuværende Samfund er derfor let udsat for at forfalde til en ensidig Dyrkelse af Forstanden og Viljen, og

overfor denne Tendens trænges der til et Korrektiv. Et saadant Korrektiv afgiver det maadeholdne Alkoholforbrug, der skyder Forstanden og Viljen noget i Baggrunden, men til Gengæld lader Følelses- og Stemningslivet komme til sin Ret. Det er denne ejendommelige Virkning af Alkoholnydelsen, som medfører, at Alkoholen særlig værdsættes af Mændene, medens Kvinderne, hos hvem Følelseslivet sædvanligvis spiller en dominerende Rolle, har langt mindre Brug for den.

Fra alkoholfjendtlig Side vil man sagtens overfor disse Betragtninger gøre gældende, at Følelses- og Stemningslivet kan plejes og udvikles ved andre og langt bedre Midler, saasom ved Deltagelse i det kirkelige og religiøse Liv, eller ved Dyrkelse af Skønlitteratur, Theater, Musik og Kunst. Dette skal selvfølgelig ikke bestrides, men jeg maa dog gøre opmærksom paa, at det sikkert kun er et Mindretal af Samfundets Medlemmer, i al Fald blandt Mændene, hos hvem den religiøse eller kunstneriske Sans er saa udviklet, at den kan komme til at spille en dominerende Rolle i Livet. Det maa derfor betegnes som et Udslag af aandsaristokratisk Hovmod, naar Afholdsmænd kræver Forsagelse af et maadeholdent Alkoholforbrug under Henvisning til, at „aandelige“ Glæder skaffer en langt bedre Rekreation, men da den forcliggende Afholdslitteratur ikke vidner om, at Afholdsmændene i nogen synderlig Grad glimrer just ved Aandens Gaver, gør denne Form for Aandsaristokrati forøvrigt nærmest et komisk Indtryk. Det gør endvidere et besynderlig virkelighedsfjærnt Indtryk, naar f. Eks. en alkoholfjendtlig Videnskabsmand lejlighedsvis udtaler, at Mennesket ikke behøver Alkohol som Stimulans, og at

Interessen for et Arbejde er den bedste Stimulans. En selvstændig forskende Videnskabsmand kan selvfølgelig gaa i den Grad op i sit Arbejde, at han ikke behøver Stimulanser af nogen Art, men det Arbejde, som almindelige Gennemsnitsmennesker maa udføre, er jo af en ganske anden Slags. Ved den stedse stærkere udviklede Arbejdsdeling er mange Menneskers Arbejde blevet langt mere ensformigt og sløvende end det var i tidligere Tid, og det er derfor en urimelig Tanke at henvise Dagliglivets Mennesker til at søge Rekreation og Stimulans netop i Arbejdet.

Ved Bedømmelsen af det maadeholdne Alkoholforbrugs Plads i Samfundslivet kan det sikkert heller ikke være helt uden Betydning, at Alkoholen som Regel værdsættes af de mere dristige, kraftige og temperamentsfulde Personligheder, medens Afholdsstandpunktet fortrinsvis repræsenteres af Folk, der vel kan være ligesaa intelligente, men i mindre Grad er prægede af Personlighed. Vi kender vistnok alle Eksempler herpaa saavel fra det daglige Liv som fra Historien. Bismarck f. Eks., utvivlsomt en af de kraftigste Personligheder, der nogensinde har levet, var en stor Ynder af Alkohol, og hans Forbrug var efter de foreliggende Vidnesbyrd meget stort. Alligevel lykkedes det ham at udføre overordentlige Ting, og han opnaaede endda at blive en gammel Mand. Det falder derfor sikkert de fleste Mennesker lidt svært at tro, at det virkelig skulde repræsentere et Fremskridt, hvis vi alle gav os til at forsage de stærke Drikke og lod os nøje med The og Limonade.

III.

Medens det maadeholdne Alkoholforbrug er Genstand for en højst forskellig Bedømmelse henholdsvis hos Afholdsmænd og Maadeholdsmænd, vil begge Parter være enige om, at det umaadeholdne Alkoholforbrug bør modarbejdes og bekæmpes. Om de Midler, der skal anvendes i denne Kamp, hersker derimod en dybtgaaende Uenighed, der bunder i en ganske forskellig Opfattelse af det umaadeholdne Alkoholforbrugs Aarsager. Afholdsmændene finder Aarsagen alene i selve Alkoholen og kræver som Følge deraf, at denne skal banlyses fra Samfundet, hvorimod Maadeholdsmændene hævder, at det umaadeholdne Alkoholforbrug maa have en eller anden yderligere Aarsag, og at Kampen mod Alkoholmisbrug derfor maa bestaa i en Bestræbelse for om muligt at fjerne disse yderligere Aarsager.

At Misbrugen af Alkohol maa have en yderligere Aarsag end selve Alkoholen, og at det altsaa er Maadeholdsmændene, der har Ret overfor Afholdsmændene, er nu indlysende allerede af den Omstændighed, at det umaadeholdne Alkoholforbrug, om end ret stærkt udbredt, dog ikke er det sædvanlige. De fleste Mennesker, som overhovedet nyder Alkohol, bruger den til Maade, og det er kun et forholdsvis ringe Antal, som har et umaadeholdent Forbrug. Vi møder ganske vist her den Vanskelighed, at der ikke kan drages nogen skarp og almengyldig Grænse mellem det maadeholdne og det umaadeholdne Forbrug, idet de enkelte Individets Evne til at modstaa Alkoholens skadelige Paavirkninger er højst forskellig, ligesom ogsaa Tilvænningen som alt ovenfor

berørt spiller en betydelig Rolle. Denne Mangel paa en fast Grænse mellem det maadeholdne og det umaadeholdne Alkoholforbrug har gjort det lettere for Afholdsmændene at opstille den Paastand, at ethvert Brug af Alkohol egentlig maa betragtes som et Misbrug, men denne hasarderede Paastand gendrives rigtignok paa afgørende Maade af det daglige Livs Erfaringer, der viser, at overmaade mange Mennesker kan tillade sig et ret stort Alkoholforbrug uden at tage nogen-somhelst Skade deraf. Den omtalte Paastand bliver heller ikke bedre begrundet ved en Henvisning til, at den maadeholdne Forbruger alene derved, at han overhovedet nyder Alkohol, giver et slet Eksempel, og at hans Adfærd derfor maa anses for samfundsskadelig, selv om han ikke skader sig selv. I Følge denne Begrundelse skulde den maadeholdne Alkoholforbruger altsaa kunne gøres medansvarlig for den umaadeholdne Alkoholnydelses samfundsskadelige Følger. Det absurde i denne Opfattelse, hvis Konsekvens er, at en Cyklist alene derved, at han overhovedet benytter Cykle, bliver medansvarlig for den Skade, som andre Cyklister tilføjer deres Medborgere ved hensynsløs Kørsel, ligger imidlertid saa klart for Dagen, at en særlig Imødegaaelse er unødvendig.

At der ikke kan optrækkes nogen skarp Grænse mellem det maadeholdne og det umaadeholdne Alkoholforbrug, berettiger derfor ikke Afholdsmændene til at opstille den Paastand, at ethvert Alkoholforbrug i Virkeligheden er et Misbrug. Aarsagerne til Alkoholmisbrug er imidlertid af noget forskellig Art, og de har derfor heller ikke alle den samme Betydning i social Henseende. I ikke faa Tilfælde er Alkoholmis-

bruget saaledes Udtryk for en psykopatisk Tilstand. Vi kender alle af Omtale de saakaldte Kvartalsdrankere, Folk, der normalt lever rolig og maadeholdent, men som periodevis beherskes af en ustyrlig Trang til at indtage uhyre Mængder Alkohol. Den Slags Tilfælde af Alkoholmisbrug opfattes vistnok med Rette som Udtryk for Sindssygdom, og det samme gælder enkelte andre Former af Misbrug, som jeg ikke her kan gaa nærmere ind paa. Men det gaar paa ingen Maade an at opfatte de almindelige Tilfælde af Drikfældighed som Udslag af Sindssygdom eller Degeneration.

Jeg har allerede ovenfor gjort opmærksom paa, at Menneskets Forkærlighed for de alkoholiske Drikke skyldes den Omstændighed, at Nydelsen af Alkohol ophæver eller dog modvirker de Ulystfølelser, der fremkaldes ved Omverdenens Tryk. Naar vi ser Mennesker forfalde til et umaadeholdent Alkoholforbrug, ligger det derfor nærmest at søge Grunden deri, at Omverdenens Tryk i det foreliggende Tilfælde har været saa stort, at Vedkommende ikke har været i Stand til at afværge Ulystfølelserne ved et maadeholdent Alkoholforbrug, og at han ikke har haft Karakterstyrke nok til at modstaa Fristelsen til at overskride Grænserne for det maadeholdne Brug. Naar vi ser os omkring i Samfundet og undersøger, hvilke Personer der forfalder til Misbrug af stærke Drikke, eller i hvilke Befolkningslag disse Misbrug fortrinsvis har til Huse, vil vi ogsaa finde dette bekræftet. Blandt de drikfældige finder vi saaledes hyppig Personer, der har haft mange Sorger eller stor økonomisk Modgang, ældre Akademikere, som aldrig har kunnet faa Eksamen, Forretningsmænd, som er gaaet fallit og ikke senere har kunnet arbejde

sig op, og lign. Som Massefænomen optræder Drikfældigheden særlig hos det fattigste Proletariat, der fører en usikker og glædesløs Eksistens, og hvis Ernæringsforhold ofte er saa utilfredsstillende, at der udkræves en næsten overmenneskelig Kraft til at modstaa Fristelsen til umaadeholden Nydelse af Brændevin. Endvidere hos den talrige Skare af Vagabonder, der skyer det regelmæssige Arbejde, fordi de ikke kan underkaste sig den fornødne Disciplin. Særlig den sidste Klasse maa som Følge af hele sin Livsførelse med en Slags Naturnødvendighed hjemfalde til umaadeholden Brændevinsdrikning, og det hører vistnok til Sjældenhederne at finde en Vagabond, som ikke er drikfældig.

Da Drikfældigheden, hvor den saaledes optræder som Massefænomen i et Befolkingslag, der lever under ensartede Vilkaar, ikke kan skyldes rent individuelle Aarsager, men bundet i selve de ugunstige Samfundsforhold, er det indlysende, at den først kan udryddes, naar disse Samfundsforhold ændres. Hvad der kan udrettes ved individuel Paavirkning, bliver i alle Tilfælde kun meget lidt, og hverken Kirkens Arbejde eller Afholdsforeningernes Virksomhed vil formaa noget overfor den haarde Virkelighed, som selve Samfundsforholdene repræsenterer. Drikfældigheden, forsaavidt den optræder som Massefænomen hos Arbejderklassen, er med andre Ord kun en Del af det sociale Spørgsmaal, og Muligheden for en Forbedring af Forholdene er derfor ganske afhængig af, hvorvidt det vil være muligt at løse det sociale Spørgsmaal eller dog at skaffe den arbejdende Befolkning saa gunstige Livsvilkaar, at man derved kan fjerne de Aarsager, som

nu forleder saa mange Arbejdere til Misbrug af stærke Drikke. At det danske Socialdemokrati altid har stillet sig meget reserveret overfor Afholdsbevægelsen, bundet selvfølgelig heller ikke i en manglende Interesse for Bekæmpelse af Drikfældigheden overhovedet, saaledes som det undertiden paastaas fra Afholdsmænds Side, men skyldes simpelt hen en klar Erkendelse af, at Drikfældigheden hos Proletariatet gennemsnitlig maa betragtes som en Følge af de ugunstige Vilkaar, hvorunder store Dele af denne Samfundsklasse lever, og derfor kun vil kunne udryddes ved en radikal Ændring i disse Vilkaar.

Vi er saa vante til udelukkende at betragte Drikfældighed som Tegn paa en svag Karakter eller som Udtryk for en moralsk Brist, at vi har Vanskelighed ved at tilegne os noget andet Syn. Vil man imidlertid forstaa, hvorfor Drikfældigheden optræder som Massefænomen indenfor et bestemt Befolkningslag, slaar den nævnte ensidige Betragtningssmaaede ikke til. Hos vore Forfædre i det 16de og 17de Aarhundrede var Drukkenheden saa udbredt i alle Befolkningslag, at de virkelig ædruelige Mennesker, i al Fald blandt Mændene, snarest har udgjort et Mindretal af Befolkningen. Men vi vil dog ikke af den Grund paastaa, at vore Forfædre gennemgaaende var mindre moralske eller mere karaktersvage end vi; man har maaske snarere nogen Grund til at antage det modsatte, da Rigdommens Vækst, Kulturens Udbredelse og Sædernes Forfinelse næppe ubetinget bidrager til at højne Moralen eller fremme Karakterstyrken. Den sande Grund til den udbredte Drikfældighed i det 16de og 17de Aarhundrede har imidlertid ikke noget med Moral og Ka-

rakterstyrke at gøre, men forklares simpelt hen af Befolkningens gennemgaaende ringe Dannelsestrin i Forbindelse med den næsten fuldstændige Mangel paa andre Adspredelses- og Nydelsesmidler end Alkoholen. En betydelig Del af Nutidens Proletariat er imidlertid i den Henseende ikke stort bedre stillet end vore Forfædre i det 16de og 17de Aarhundrede, og dette Faktum forklarer tilstrækkelig, hvorfor Drikfældigheden er forholdsvis langt mere udbredt hos Proletariatet end hos de andre Samfundsklasser. Vi ser da ogsaa, hvorledes den storindustrielle Udvikling i Nutiden medfører en Stigning af Brændevinsforbruget i Vinlande som Frankrig og Norditalien, hvor Forbruget af Brændevin tidligere var ubetydeligt. Det skal imidlertid erkendes, at der gives visse Faktorer i den storindustrielle Udvikling, som modvirker den almindelige Tendens, saaledes Anvendelsen af finere og mere kompliceret Maskineri, hvis Betjening kræver fuldt paalidelige og ædruelige Personer. For Danmarks Vedkommende kan det heller ikke godtgøres, at den storindustrielle Udvikling i den nyeste Tid har medført en Stigning af Alkoholforbruget indenfor Proletariatet, men paa den anden Side maa det anses for tvivlsomt, om den Nedgang i Alkoholforbruget, der kan konstateres for Landets Befolkning taget under ét, ogsaa gælder Proletariatet. Da Industriproletariatet i Danmark imidlertid gennemgaaende er noget bedre stillet end den tilsvarende Befolkningsklasse i de fleste andre Lande, tør man dog muligvis haabe paa, at den stigende Oplysning, muligvis ogsaa Arbejderbefolkningens voksende Sans for offentlige Anliggender, vil kunne bidrage til en Forbedring af Forholdene. En indgribende Foran-

dring i Proletariatets Stilling til Alkoholen forudsætter derimod mere radikale Ændringer i Samfundstilstanden, og saadanne Ændringer er jo i al Fald ikke umiddelbart forestaaende.

Fra alkoholfjendtlig Side paastaas det som bekendt ofte, at Drikfældighed er en Hovedaarsag til Fattigdommen i Samfundet. En saadan Paastand vidner imidlertid om en fuldstændig Ukendskab til den Samfundsordning, hvorunder vi lever. Vel kan det ikke benægtes, at der gives individuelle Tilfælde af Fattigdom, der kan henføres til Drikfældighed som Aarsag, men Fattigdommen som socialt Fænomen har ganske andre Aarsager end Drikfældighed og vilde derfor, naar Samfundsforholdene iøvrigt blev uforandrede, vedblive at bestaa, selv om alle blev Afholdsmænd. Herom vil der vistnok mellem alle kyndige være fuldstændig Enighed, hvad enten man anser den nuværende Samfundstilstand for den relativt bedste i økonomisk Henseende eller man kræver mere eller mindre indgribende Ændringer indførte.

At umaadeholden Alkoholnydelse hyppig forekommer i Forbindelse med adskillige andre Misforhold i Samfundet, er jo tilstrækkelig bekendt. Et andet Spørgsmaal er det imidlertid, i hvilket Omfang den umaadeholdne Alkoholnydelse kan betragtes som Aarsag til disse andre Misforhold. Den populære Opfattelse, der hævdes i Afholdsagitationen, gaar ganske vist ud paa, at Alkoholmisbrug, hvor det forekommer i Forbindelse med Forbrydelse, Selvmord, Skilsmisse eller Separation, altid eller dog næsten altid maa anses som Aarsagen til disse Misforhold. En mere kritisk Betragtning af

disse Spørgsmaal fører imidlertid til den Opfattelse, at Afholdsmændene gør sig skyldige i betydelige Overdrivelser, naar de opstiller en saa vidtgaaende Paa-stand.

For at faa udredet Spørgsmaalet om Alkoholens Indflydelse paa Forbrydelser, søgte Ædruelighedskommissionen af 1903 Oplysning om, hvorvidt de Personer, der i Tidsrummet fra d. 1. Oktober 1903 til d. 30. September 1904 her i Landet blev idømte Straf for egentlige Forbrydelser samt for Betleri, Løsgængereri og Politiforseelser forbunden med voldelig Adfærd, var forfaldne til Drik eller havde begaaet Forbrydelsen under Alkoholpaavirkning. Undersøgelsen omfattede 4741 Mænd og 506 Kvinder. Resultatet af Undersøgelsen sammenfattes i Betænkningen saaledes: „Halvdelen af alle Forbrydere er drikfældige, af Resten begaar en Fjerdedel Forbrydelsen under Paavirkning af Alkohol; to Tredjedele af Forbryderne er enten drikfældige eller begaar Forbrydelsen under Paavirkning af Alkohol, og to Tredjedele af de mere end én Gang straffede er kroniske Alkoholister, af Recidivisterne over 40 Aar endog de ni Tiendedele“. Betænkningens Forfatter er imidlertid saa forsigtig at tilføje følgende: „Vel kan det ikke paastaas, at Alkoholnydelsen i hvert af de Tilfælde, hvor Drikfældighed eller Beruselse har været til Stede, har været Aarsag til Forbrydelsen, saa at denne ikke vilde være begaaet, hvis Alkohol ikke havde været medvirkende Faktor“. Her staar vi i Virkeligheden ved Sagens Kærne. Hvad vi ønsker at faa at vide, er, hvor mange af de i et vist Tidsrum begaaede Forbrydelser der ikke vilde være blevet begaa-

ede, hvis Samfundet havde været frit for Alkohol¹⁾. Herom kan vi imidlertid ingen Oplysning faa af de ovenfor anførte Tal. Aarsagerne til Forbrydelser er jo mangfoldige, og da der paa den ene Side er mange Forbrydere, som ikke misbruger Alkohol, paa den anden Side mange drikfældige Personer, som ikke begaar Forbrydelser, vilde det være uberettiget at gøre Alkoholen til Forbrydelsens Aarsag, blot fordi Forbryderen er drikfædig eller har begaaet sin Forbrydelse under Paavirkning af Alkohol. Det kan i disse Tilfælde end ikke anses for berettiget uden nærmere Oplysninger at betegne Alkoholen som en „medvirkende Faktor“ til Forbrydelsen.

Overfor de fra alkoholfjendtlig Side stadig fremførte Paastande om det nære Forhold mellem Alkohol og Forbrydelse er det derfor nødvendigt bestemt at betone, at vi med Hensyn til det Spørgsmaal, om de i et vist Tidsrum begaaede Forbrydelser ogsaa vilde være komne til Udførelse, hvis Samfundet havde været frit for Alkohol, alene er henviste til Formodninger, der kan have en større eller mindre Sandsynlighed for sig. Det er saaledes ret sandsynligt, at visse Drab, Legemsbeskadigelser og andre Voldsforbrydelser, som nu begaas under Alkoholens Indflydelse, ikke vilde være blevne begaaede, hvis Forbryderen ikke havde

¹⁾ Naar jeg her og i det følgende benytter Udtryk som „alkoholfrit Samfund“, „Alkoholens Udryddelse“ og lign., maa jeg for at undgaa Misforstaaelse gøre opmærksom paa, at der kun er Tale om et Tankeeksperiment. Det er nemlig en fysisk Umulighed at udrydde Alkoholen, og et legalt Forbud mod Produktion, Forhandling og Nydelse af Alkohol vilde i et Land som Danmark, hvis Befolkning har en afgjort Forkærlighed for Nydelsen af alkoholiske Drikke, kun blive et dødt Bogstav, jfr. nærmere nedenfor.

haft Lejlighed til at nyde Alkohol. Erfaringen viser nemlig, at ikke faa Personer, der til daglig Brug lever stilfærdig og fredelig, og i det hele taget har en godmodig Karakter, under Indflydelse af Alkohol bliver ustyrlige og begaar Voldsforbrydelser, som de ikke let vilde finde paa at begaa i ædru Tilstand. Men disse Personer udgør dog vistnok kun et Mindretal af Voldsforbryderne. De fleste af disse Forbrydere er ikke godmodige og velvillige Folk, og det vilde derfor være en forhastet Slutning, om man vilde give deres umaadeholdne Alkoholnydelse Skylden for Forbrydelsen. Ved Bedømmelsen af Voldsforbrydelserne og deres Aarsager maa man i det hele taget erindre, at en vis Tendens til Voldsomhed fra gammel Tid har været et fremherskende Karaktertræk hos alle Folk af nordisk-germansk Race. Efter alt hvad vi kender til vore Forfædres Liv i hin Tid, da Vin og Brændevin var ukendte i Norden, og Adgangen til umaadeholden Alkoholnydelse derfor var langt mere sparsom end den senere blev, er der ikke den mindste Grund til at antage, at Befolkningen den Gang skulde have været mere fredelig og mindre tilbøjelig til Voldsomhed end i nyere Tider. Tværtimod. Det er næppe overdrevent at paa-staa, at Lovløshed, Tøjlesløshed, Selvtægt og Vold mod de svage hørte til Dagens Orden hele den nordiske Oldtid og Middelalder igennem, altsaa i en Tid, da Samfundet var relativt alkoholfrit. Selv om nu den stigende Kultur, der har tæmmet den raa Kraft og ledet den ind i et fornuftigt Spor, har fremkaldt en lykkelig Forandring i disse Forhold, kan man umulig vente, at denne Tendens til Voldsomhed, der fra gammel Tid har præget Racen, helt skulde forsvinde.

Voldsforbrydelser begaas jo fortrinsvis i de Befolkingslag, der er mindst paavirkede af Kulturen, og af Personer, der har særlig vanskeligt ved at underkaste sig den Disciplin og Regelbundethed, som det moderne paa Arbejdsdelingen hvilende Samfund maa kræve af sine Medlemmer. Skønt Statistiken oplyser, at Voldsforbryderne gennemgaaende er drikkældige, og at umaadeholden Alkoholnydelse er langt hyppigere hos Voldsforbrydere end hos andre Forbrydere, forekommer det mig derfor urigtigt helt og holdent at ville skrive disse Forbryderes Kriminalitet paa Alkoholens Regning. Langt rimeligere er det dog at opfatte de paagældendes Alkoholexcesser og Voldstilbøjeligheder som parallelle Fænomener, der kan henføres til en fælles Aarsag, nemlig Mangelen paa Evne til at øve den Selvbeherskelse, som det ordnede Kultursamfund maa kræve af sine Medlemmer.

Jeg maa derfor anse det for en betydelig Overdrivelse, naar man undertiden har villet gøre gældende, at Voldsforbrydelser i det væsentlige vilde forsvinde, hvis Alkoholen kunde udryddes, men jeg indrømmer som sagt, at der kan være nogen Sandsynlighed for, at visse Voldsforbrydelser under den nævnte Forudsætning vilde falde bort. Med Hensyn til andre Forbrydelser ligger Sagen derimod noget anderledes. Der er saaledes ingen Grund til at antage, at Forbrydelserne mod Ejendomsretten, der som bekendt omfatter den talrigste Gruppe af alle Forbrydelser, skulde aftage i nogen nævneværdig Grad, fordi Alkoholen blev fjærnet. Motiverne til Ejendomsforbrydelserne er jo helt andre end Motiverne til Voldsforbrydelser, og medens der er en vis naturlig Sammenhæng mellem Beruselse

og Voldsforbrydelse, forsaavidt som Voldsforbrydelsen falder godt i Traad med den Adfærd, som berusede Personer i det hele udviser, gælder noget ganske andet om Ejendomsforbrydelser. Den ovennævnte af Ædruelighedskommissionen tilvejebragte Statistik viser da ogsaa, at Flertallet af de Personer, der dømtes for Tyveri eller andre Forbrydelser mod Ejendomsretten, hverken var drikfældige eller havde begaaet deres Forbrydelse under Paavirkning af Alkohol. Skønt ingen Statistik oplyser noget herom, tør det sikkert ogsaa antages, at netop de farlige professionelle Tyve, saasom Indbrudstyve, Butikstyve og Lommetyve, undgaar umaadeholden Nydelse af Alkohol, fordi de er klare over, at deres i og for sig farlige Haandtering bliver endnu mere risikabel, naar de paa Grund af Drik ikke har det fulde Herredømme over sig selv, medens de Tyve, der handler under Alkoholens Indflydelse, snarest maa søges blandt drikfældige Vagabonder og Betlere, der under deres Omstrejfen ser Lejlighed til at begaa et Tyveri. Og hvor stor en Samfundsplage vore talrige Vagabonder end er, maa det sikkert erkendes, at de som Forbrydere betragtet gennemgaaende maa henregnes til den mindre ondartede Klasse. Naar Vagabonder og Betlere, der næsten alle er drikfældige, gør sig skyldige i Tyveri, er det imidlertid ret urimeligt at skrive deres Tyveriforbrydelse alene paa Alkoholens Regning og at drage den Slutning, at de ikke vilde have begaaet Forbrydelsen, hvis de ikke havde kunnet faa Spiritus. At den Slags arbejdssky Personer lejlighedsvis begaar Tyveri for at skaffe sig Midler til Livets Ophold, hænger jo i den Grad sammen med deres hele Tilværelse udenfor det normale Samfund, at det

er unødvendigt at lede efter særlige Aarsager til Tyveriet.

For at undgaa Misforstaaelse maa jeg gøre opmærksom paa, at jeg selvfølgelig ikke vil benægte, at der kan foreligge konkrete Tilfælde af Tyveri, der er begaaet under Alkoholens Indflydelse og under saadanne Omstændigheder, at der kan være Grund til at formode, at Tyveriet ikke vilde være blevet begaaet, hvis Tyven ikke havde kunnet komme i Besiddelse af Alkohol. Hvad jeg bestrider, er kun Berettigelsen til normalt at statuere en Aarsagsforbindelse mellem Alkohol og Tyveriforbrydelse, blot fordi Tyven er drikfældig eller har været paavirket af Alkohol, da han begik Tyveriet. Der foreligger i Virkeligheden intet Holdepunkt for at antage en saadan Aarsagsforbindelse.

Med Hensyn til Sædelighedsforbrydelser udviser den af Ædruelighedskommissionen tilvejebragte Statistik, at det kun er et Mindretal af de straffede Sædelighedsforbrydere, som er drikfældige eller har begaaet deres Forbrydelse under Paavirkning af Alkohol. Begrebet „Sædelighedsforbrydelse“ omfatter imidlertid Forbrydelser af en højst forskellig Karakter, og Spørgsmaalet om, hvorvidt Alkoholmisbrug kan anses for Aarsag eller medvirkende Faktor til en begaaet Sædelighedsforbrydelse, kan derfor vanskelig besvares under ét for alle de Forbrydelser, der sammenfattes under denne Betegnelse. For en Forbrydelse som Paaførelse af venerisk Smitte spiller Alkoholmisbrug saaledes næppe nogen synderlig Rolle, hvorimod Forbrydelser som Voldtægt og uterligt Forhold ofte begaas under Alkoholens Indflydelse. Da Personer, som gør sig skyldige i Voldtægt eller uterligt Forhold, imidlertid

begaar deres Forbrydelse under Indflydelse af en stærk fysiologisk Drift, troer jeg dog, at man skal være noget varsom med at give et in concreto foreliggende Alkoholmisbrug hele Skylden for den begaaede Forbrydelse og at drage den Slutning, at Forbrydelsen ikke vilde være blevet begaaet, hvis Forbryderen ikke havde haft Lejlighed til at misbruge Alkohol. En saadan Slutning vil dog utvivlsomt i visse Tilfælde være berettiget, og man kan derfor ikke helt afvise Formodningen om, at visse nu begaaede Sædelighedsforbrydelser ikke vilde være blevet begaaede, hvis Forbryderen ikke havde haft Lejlighed til at misbruge Alkohol.

Da den af Ædruelighedskommissionen offentliggjorte Statistik angaaende Alkohol og Forbrydelse er blevet stærkt misbrugt af Afholdsmændene under Agitationen for Indførelsen af et Alkoholforbud, er der for de Kriminalister, som i Fremtiden maatte anstille Studier paa dette Omraade, al mulig Grund til at udtrykke sig med den største Forsigtighed og til udtrykkelig at gøre opmærksom paa, at man ikke er berettiget til at statuere en Aarsagssammenhæng mellem Alkoholmisbrug og Forbrydelse blot paa Grundlag af disse Fænomeners Samtidighed. En Formodning om, at Alkoholens Udryddelse vilde formindske det samlede Antal af Forbrydelser, hviler derfor paa et temmelig usikkert Grundlag. Thi selv om der kan være nogen Grund til at vente, at visse under de nuværende Samfundstilstande begaaede Forbrydelser ikke vilde være komne til Udførelse, saafremt Samfundet havde været alkoholfrit, kan der paa den anden Side ikke være nogen Tvivl om, at en Fjernelse af Alkoholen vilde formindske Tilfredshedsfølelsen og det Fond af god Stemning

og Velvilje mod andre Mennesker, der er til Stede i Samfundet, og den alt i alt større Misstemning, som da vilde indtræde, vilde sikkert lejlighedsvis give sig Udslag i forbryderiske Handlinger.

Fra alkoholfjendtlig Side hævdes det endvidere, at Misbrug af Alkohol i mange Tilfælde maa anses som Aarsag til Selvmord. Statistiken over Selvmord viser nemlig, at en ikke ubetydelig Del af Selvmorderne er drikfældige, og denne Kendsgerning fortolkes i den populære Afholdsagitation uden videre saaledes, at selve Drikfældigheden bliver Selvmordets Aarsag, hvoraf man da drager den Slutning, at en Udryddelse af Alkoholen vilde medføre en tilsvarende Formindskelse af Antallet af Selvmord. Denne Slutning er imidlertid uberettiget. Ved Spørgsmaalet om en Forbindelse mellem Alkoholmisbrug og Selvmord foreligger det samme Forhold som ved Spørgsmaalet om en Sammenhæng mellem Alkoholmisbrug og Forbrydelse, at Fænomenernes Samtidighed ikke berettiger til uden videre at statuere en Aarsagsforbindelse. Det er ganske vist ikke usandsynligt, at der kan forekomme Tilfælde, hvor en Dranker føler en saa stærk Lede ved sin Drikfældighed, at han af den Grund drives til Selvmord, men det vilde sikkert være meget forhastet, om man vilde rubricere slige Tilfælde som normale. Der er nemlig en anden Forklaringsgrund for den hyppige Forbindelse mellem Drikfældighed og Selvmord, som er langt mere nærliggende. I overmaade mange Tilfælde er det jo Sorger og økonomisk Modgang, der driver Selvmorderen i Døden, men da netop Sorger og økonomisk Modgang hyppig giver Anledning til

Alkoholmisbrug, ligger det nærmest at forklare Forbindelsen mellem Drikfældighed og Selvmord paa den Maade, at de paagældende først har forsøgt at døve Sorgerne og glemme Modgangen ved Nydelsen af Alkohol. Der er derfor ingen Grund til at antage, at en Udryddelse af Alkoholen under iøvrigt uforandrede Samfundsforhold skulde medføre en Formindskelse af Antallet af Selvmord. Naar henses til, at Nydelse af Alkohol i overmaade mange Tilfælde tjener til at dæmpe Livsleden og Tomhedsfølelsen, vilde den modsatte Antagelse i Virkeligheden være mere berettiget.

Fra alkoholtjendtlig Side peges der i denne Sammenhæng ofte paa Forholdene i Sverige og Norge, hvor saavel Antallet af Selvmord som Alkoholforbruget er langt mindre end i Danmark. Denne Henvisning er imidlertid uberettiget, eftersom Antallet af Selvmord i Sverige og Norge var langt mindre end i Danmark ogsaa i hin Tid, da Alkoholforbruget i Sverige og Norge var ligesaa stort som det nu er i Danmark. Forholdene i Sverige og Norge tyder snarere paa, at der ikke bestaar nogen Forbindelse mellem Drikfældighed og Selvmordshyppighed; thi Alkoholforbruget er i begge Lande gaaet betydelig ned siden Tiden omkring Midten af det 19de Aarhundrede, og samtidig har Antallet af Selvmord været stigende i Sverige, men faldende i Norge. I samme Retning peger ogsaa Forholdene i Irland, der i Sammenligning med Danmark kun har et ringe Antal Selvmord, medens Alkoholforbruget næppe er mindre end her.

At Drikfældighed jævnlig er Aarsagen til Skilsmisse eller Separation, er der næppe nogen Grund til at betvivle. Dog maa det ikke glemmes, at Drikfældigheden

ofte kan være Følgen netop af et ulykkeligt Ægteskab, og man kan derfor ikke i ethvert Tilfælde, hvor Separation eller Skilsmisse søges og bevilges under Paa-beraabelse af Ægtefællens Drikfældighed, drage den Slutning, at Separationen eller Skilsmissen vilde være undgaaet, hvis den paagældende ikke havde kunnet faa Lejlighed til at misbruge Alkohol. Da nu tilmed en maadeholden Nydelse af Alkohol sagtens i mange Tilfælde kan bidrage til at gøre et trivielt Ægteskab mere taaleligt, maa det anses for højst tvivlsomt, om Alkoholens Udryddelse af Samfundet virkelig vilde formindske det samlede Antal Separationer og Skilsmisser.

At umaadeholden Alkoholnydelse kan foraarsage alvorlige Sygdomme og give Anledning til en tidlig Død, er jo bekendt nok. Det samme gælder imidlertid Uforsigtighed og Overdrivelser i mange andre Retninger, f. Eks. med Hensyn til Sport, og hvis Antallet af Sportsmænd var ligesaa stort som Antallet af Alkoholforbrugere, vilde der muligvis kunne registreres ligesaa mange „Sportsdødsfald“ som der nu registreres „Alkoholholdødsfald“. Om det umaadeholdne Alkoholforbrugs Indflydelse paa Dødeligheden er der derfor ikke stort at sige, forsaavidt som det i et Samfund, der paalægger voksne Personer selv at tage Ansvaret for deres Handlinger og Livsførelse, maa blive Folks egen Sag, om de vil føre en mindre forsigtig Levevis og til Gengæld udsætte sig for Sygdom og tidlig Død. Ligesaa lidt som Staten kan indlade sig paa at forbyde farlige Bjærgbestigninger, Sejlsport eller anden Sport, hvorved Liv eller Førlighed kan sættes paa Spil, ligesaa lidt

kan Staten, naar Grundsætningen om Borgernes Selvansvarlighed skal fastholdes, forbyde Brugen af Alkohol med den Motivering, at Misbrug kan blive Aarsag til farlige Sygdomme og tidlig Død.

Iøvrigt maa det siges, at man fra alkoholjendtlig Side ogsaa her er tilbøjelig til at gøre sig skyldig i betydelige Overdrivelser, naar man skildrer det umaadeholdne Alkoholforbrugs Indflydelse paa Dødeligheden. Ædruelighedskommissionen af 1903 indsamlede et ret betydeligt Materiale vedrørende de i Aaret 1905 indtrufne Dødsfald, idet Kommissionen i de Tilfælde, hvor Ligsynet blev foretaget af en Læge, anmodede Lægen om at udtale sig om, hvorvidt Misbrug af Alkohol havde været Hovedaarsag eller medvirkende Aarsag til Dødens Indtræden. I Kommissionens Betænkning angives Resultatet af denne statistiske Undersøgelse saaledes, at Alkoholmisbrug ved Dødsfald i Alderen over 15 Aar har været Hovedaarsag eller medvirkende Aarsag til henholdsvis 23 % og 3 % af alle Dødsfald henholdsvis hos Mænd og Kvinder. Mod dette Resultat kan der imidlertid rejses vægtige Indvendinger, der end ikke antydes i Kommissionsbetænkningen. Det vil nemlig for det første i ikke ringe Grad bero paa et Skøn, hvorvidt en Læge vil statuere, at Misbrug af Alkohol har været medvirkende Aarsag til et Dødsfald, men selv bortset herfra maa man erindre, at de allerfleste af de i den omhandlede Statistik anførte Sygdomme ligesaa vel kan ramme Afholdsmænd som Alkoholforbrugere, og at et Lægeskøn, hvorefter Misbrug af Alkohol in casu har været medvirkende Aarsag til Dødsfaldet, derfor ikke er ensbetydende med en Erklæring om, at den paagældende

vilde have overstaaet Sygdommen, hvis han ikke havde gjort sig skyldig i Alkoholmisbrug. I de fleste Tilfælde, hvor Alkoholmisbrug anses som medvirkende Aarsag til Dødens Indtræden, maa Forholdet derfor snarest opfattes saaledes, at det stedfundne Alkoholmisbrug kun har bidraget til at udvikle de Anlæg for Sygdommen, som alt var for Haanden, og at det derfor ikke er udelukket, i mange Tilfælde endog meget sandsynligt, at den paagældende Sygdom alligevel vilde være udbrudt og have medført en ligesaa tidlig Død, selv om Alkoholmisbrug ikke havde fundet Sted. Spørgsmaalet om, hvorvidt Alkoholmisbrug har været medvirkende Dødsarsag i den Forstand, at det paagældende Dødsfald ikke vilde være indtruffet, hvis den paagældende Person havde været Afholdsmand, kan efter Sagens Natur overhovedet ikke oplyses ad statistisk Vej, og den af Ædruelighedskommissionen tilvejebragte Statistik sejler derfor under falsk Flag, fordi den giver sig ud for at oplyse mere end den virkelig er i Stand til at oplyse. Den nævnte Statistik oplyser i Virkeligheden kun, hvor mange af de afdøde der har gjort sig skyldige i Alkoholmisbrug, medens Spørgsmaalet om en Aarsagsforbindelse mellem det stedfundne Alkoholmisbrug og Dødens Indtræden for de fleste Tilfældes Vedkommende maa betragtes som aabent. Da den ommeldte Statistik i Afholds- og Forbudsagitationen benyttes paa en ganske uforsvarlig Maade, bl. a. som Støtte for den Paastand, at hver femte voksen Mand her i Landet dør af Drik, er det meget beklageligt, at Ædruelighedskommissionen har offentliggjort en Statistik, der kun oplyser, hvor mange af de i et vist Tidsrum døde Personer der har misbrugt Alkohol,

under den misvisende Titel „Drikfældighedens Indflydelse paa Dødeligheden“. Der er saa meget mere Grund til at fremføre denne Beklagelse, som de Bemærkninger, hvormed Kommissionen ledsager den ommeldte Statistik, viser, at Kommissionen burde have været opmærksom paa det virkelige Forhold. Det oplyses nemlig, at der paa de udsendte Skemaer var optaget en ved den statistiske Bearbejdelse udeladt Rubrik, hvori der blev spurgt, om den paagældende var drikfældig, og at Angivelsen herom faldt fuldstændig sammen med Angivelsen om, at Spiritusmisbrugen havde været Hovedaarsagen eller medvirkende Aarsag til Dødens Indtræden.

Fra alkoholfjendtlig Side hævdes det undertiden, at Alkoholens Udryddelse vilde forlænge Middellevetiden med flere Aar. Denne Paastand støttes paa den ovenfor omtalte Dødelighedsstatistik, der er offentliggjort af de engelske Livsforsikringsselskaber, som har indrettet særlige Afdelinger for Afholdsmænd. Det er imidlertid uberettiget fra disse Erfaringer at drage nogen Slutning om, hvorledes Forholdene vilde udvikle sig, hvis det kunde lykkes ved et Magtbud fra Statens Side at udrydde Alkoholen. Et er nemlig frivilligt Afkald paa Nydelse af Alkohol, forsaavidt som et saadant Afkald normalt vil være et Udtryk for Vedkommendes Tilbøjeligheder, et andet det af Statsmagten fremtvungne Afhold, der hos en Mængde Mennesker, for hvem det maadeholdne Alkoholforbrug er en Kilde til Glæde og Velbefindende, vilde føles som en betydelig Ulempe og Forringelse af det almindelige Velvære. Selv om derfor Alkoholens Udryddelse vilde formindske Antallet af de Sygdomstilfælde, ved hvis Udvikling Misbrug af

Alkohol erfaringsmæssig spiller en betydelig Rolle, maatte man paa den anden Side regne med, at Alkoholens Fjernelse paa andre Punkter vilde forringe Sundhedstilstanden, f. Eks. ved at give Anledning til overdreven Nydelse af Kaffe og Tobak, for slet ikke at tale om den Mulighed, at Stoffer som Æter og Opium, hvis Sundhedsfarlighed er uomtvistet, blev tagne i Brug i Stedet for Alkohol. Selv om imidlertid Alkoholjenderne skulde have Ret i deres Paastand om, at Alkoholens Fjernelse vilde forlænge Middellevetiden, vil de fleste dog sikkert indrømme, at dette vilde være et meget svagt Motiv for et Alkoholforbud. Vel anses det nemlig i Almindelighed for et Kulturfremskridt, at Middellevetiden paa Grund af den forbedrede Hygiejne i vore Dage er blevet en Del forlænget, men selv om dette indrømmes, saa følger dog ikke heraf, at en Forlængelse af Levetiden skulde være et saa stort Gode, at det bør søges opnaaet for enhver Pris. For det store Antal Mennesker, der ved Alkoholens Fjernelse vilde føle Livet mere byrdefuldt og kedkommeligt, vilde det i al Fald være en meget daarlig Trøst, at det Afsavn, der paalægges dem, oven i Købet bidrager til at forlænge Levetiden. Da tilmed den ved Drikfældighed fremkaldte tidlige Død væsentlig rammer Personer, hvis Værdi for Samfundet gennemsnitlig ligger under det normale, vilde en Forlængelse af disse Personers Levetid næppe heller have nogen større samfundsmæssig Betydning.

At umaadeholden Nydelse af Alkohol ikke saa sjælden giver Anledning til Nerve- og Sindssygdom, er tilstrækkelig bekendt, men ogsaa paa dette Punkt er Alkoholens Fjender tilbøjelige til Overdrivelser. I

mange Tilfælde kan nemlig Misbrugen af Alkohol ikke opfattes som Aarsag til vedkommende Sinds- eller Nervesygdom, men kun som et Symptom paa Sygdommen. Det vilde derfor være urigtigt at nære altfor store Forventninger om, at Alkoholens Udryddelse vilde formindske det samlede Antal Tilfælde af Sinds- og Nervesygdomme, saa meget mindre som det ikke er udelukket, at et maadeholdent Alkoholforbrug kan bidrage til at modvirke den Tendens til Nervesvækelse, som Kampen for Tilværelsen i det moderne Samfund og særlig Storstadslivet fører med sig.

I den alkoholfjendtlige Litteratur spiller Paastanden om Alkoholmisbrugets degenererende eller raceødelæggende Virkninger en stor Rolle. Sandheden er imidlertid, at det ikke videnskabelig kan godtgøres, at Misbrug af Alkohol har en saadan Virkning, og at det er usandsynligt, at dette skulde være Tilfældet. Hvis Misbrug af Alkohol skulde have en saadan Virkning, maatte denne jo ogsaa forlængst have vist sig paa afskrækkende Maade, eftersom Drikfældigheden var langt mere udbredt hos vore Forfædre i det 16de og 17de Aarhundrede end den nu er. Den moderne Arvelighedsforsknings Resultater giver imidlertid al Grund til at antage, at Protoplasmen er ganske særlig beskyttet ogsaa mod saadanne Paavirkninger af Gift, som skader det enkelte Individ's Sundhed, og naar vi jævnlig ser Drankernes Afkom selv forfalde til Drukkenskab, forklares dette naturligst ved de ydre Omstændigheder, hvorunder Afkommet vokser op, i nogle Tilfælde dog maaske tillige ved en forhaandenværende psykisk Degeneration, der er uafhængig af det stedfundne Alkoholmisbrug. En Udryddelse af Alkoholen kunde derfor

ikke antages at ville have nogen raceforbedrende Virkning.

IV.

Af den foregaaende Udvikling fremgaar det, at det umaadeholdne Alkoholforbrugs Ansvar for Samfundets Misforhold er langt mindre end Afholdsmændene antager, og at umaadeholden Alkoholnydelse væsentlig maa betragtes som en Følge enten af individuelle eller af sociale Misforhold. Selv om det umaadeholdne Alkoholforbrug kan give Anledning til yderligere Misforhold, kan det altsaa kun i de færreste Tilfælde anses for en primær Aarsag. Kampen mod Drikfældigheden maa derfor væsentlig føres indirekte, nemlig som en Kamp mod de sociale Misforhold, som er Aarsagen til den. Og da den Nytte, Samfundet har af et maadeholdent Alkoholforbrug, langt opvejer den Skade, som det umaadeholdne Forbrug drager efter sig, maa Tanken om et Alkoholforbud allerede af denne Grund afvises som urimelig.

Naar Kravet om et almindeligt Alkoholforbud altsaa hviler paa en fejltagtig Vurdering af det maadeholdne Alkoholforbrugs Betydning for Samfundets Liv og paa en urigtig Opfattelse af det umaadeholdne Alkoholforbrugs Aarsager, melder det Spørgsmaal sig imidlertid ganske naturligt, hvorledes det har kunnet gaa til, at en Bevægelse, der er saa slet begrundet, har kunnet vinde en saa mægtig Tilslutning baade her hjemme og andetsteds, og at den enkelte Steder har taget Magten i Samfundet. Spørgsmaalet er ikke helt let at besvare, og de følgende Bemærkninger, ved

hvilke der væsentlig kun er tænkt paa danske Forhold, gør derfor heller ikke Fordring paa at være udtømmende.

Da Afholdsforeningerne i Danmark for en Menne-skealder siden begyndte deres Virksomhed, gik denne kun ud paa at vinde Tilslutning til Bevægelsen ad frivillig Vej. Vel har der muligvis allerede den Gang hos nogle af Bevægelsens Ledere dæmret Forestillinger om, at Tvangslove var nødvendige, hvis Bevægelsen skulde naa det Maal at faa Alkoholen udryddet, men disse Tanker gjorde sig i al Fald ikke gældende i den daglige Agitation. Det kan tværtimod siges, at Lederne den Gang nærmest tog Afstand fra alle Tvangsforholdsregler til Bekæmpelse af Alkoholmisbrug. Naar Signalerne for nogle faa Aar siden er blevet fuldstændig ændrede, maa Grunden derfor søges deri, at Lederne, skønt Tilgangen til Foreningerne stadig voksede, har haft en Fornemmelse af, at Bevægelsen dog nærmest maatte siges at staa i Stampe, og at de Resultater, som Bevægelsen kunde opvise, ikke stod i noget rimeligt Forhold til det store Apparat, som var stillet paa Benene. Hvis den store „Afholdshær“ derfor stadig blev staaende ligesom med Gevær ved Fod, kunde man let risikere, at Bevægelsen forsumpede, og forat dette kunde forhindres, maatte Bevægelsen ledes ind paa nye Baner. Derfor blev Signalet givet til Kamp mod Alkoholen ved Statsmagtens Hjælp. Det synes at være undgaaet Afholdsmændenes Opmærksomhed, at de ved denne forandrede Holdning nærmest maa siges at have brudt Staven over deres tidligere Arbejde, og at de derved indirekte har indrømmet, at den fri-

villige Afholdsbevægelse kun i ringe Grad har bidraget til at formindske Drikfældigheden.

Det har imidlertid ikke kunnet gaa sporløst hen, at Afholdsforeningerne gennem en lang Aarrække næsten uimodsagt (ja med Understøttelse af Statskassen!) har haft Lejlighed til at udbrede deres urigtige Forestillinger om de alkoholiske Drikke, og det kan muligvis have sine Vanskeligheder igen at faa udryddet det Ukrudt, som Afholdsforeningerne her har saaet. Saa længe Afholdsforeningerne indskrænkede sig til at hverve Tilhængere af den frivillige Afholdsbevægelse, var det imidlertid fuldt forstaaeligt, at de ikke mødte nogen synderlig Modsigelse paa deres Vej. Selv om man nemlig er overbevist om, at Afholdsforeningernes Opfattelse af Alkoholen og dens Betydning for Samfundet er urigtig, kan man efter Sagens Natur ikke have nogen større Interesse af at modarbejde deres Bestræbelser for frivilligt Afhold, hvorved man desuden paa Grund af Afholdsmændenes ofte lidet smagfulde Agitationsmaade uden Nødvendighed vilde udsætte sig for den Beskyldning, at man forsvarede Drukkenskab og optraadte som Agent for „Alkoholkapitalen“. Den Passivitet, der tidligere er blevet udvist overfor Afholdsforeningernes Agitation, hævner sig imidlertid nu, da deres Krav om et Alkoholforbud har gjort det nødvendigt at optage Kampen imod dem; thi Afholdsmændenes Opfattelse af de alkoholiske Drikke som skadelige eller i bedste Fald ganske unyttige har som Følge af Agitationens suggestive Magt vundet ikke liden Tilslutning ogsaa hos en Del Folk, som staar udenfor Afholdsforeningerne.

De egentlige Ledere af Afholdsbevægelsen og de

professionelle Agitatorer maa nærmest betegnes som sekteriske Naturer. De er aandsbeslægtede med religiøse Sekterere som Spiritister, Gendøbere og de saakaldte Syvende Dags Adventister, altsaa saadanne Folk, hvis religiøse Opfattelse har en ejendommelig afstumpet Karakter, idet den koncentrerer sig om et ganske enkelt Punkt, som de fleste Mennesker med et dybere og rigere udviklet religiøst Følelsesliv snarest vil være tilbøjelige til at anse for en Kuriositet. Erfaringen viser imidlertid, at en slig religiøs Forkyndelse paa Grund af dens simple og usammensatte Karakter har en ejendommelig suggestiv Magt, særlig naturligvis overfor Folk med en begrænset aandelig Horisont. Paa samme Maade har det rent borgerlige Afholdsevangelium, hvorefter Alkoholen er Kilden til alle Samfundets Ulykker, og en rigere og lykkeligere Fremtid for Menneskeslægten derfor umulig, medmindre Alkoholen fuldstændig udryddes, ved sit usammensatte og let fattelige Indhold haft visse Betingelser for at kunne vinde Indgang i de brede Lag. Det vilde dog være en Fejltagelse, om man vilde betragte alle de mange menige Medlemmer af Afholdsforeningerne som fanatiske Sekterere. Det danske Folk er jo som Helhed kun lidet tilbøjelig til Fanatisme eller til at antage yderliggaaende Standpunkter, og de fleste menige Medlemmer af Afholdsforeningerne har sikkert kun accepteret Totalafholdsstandpunktet som en praktisk fornuftig Forholdsregel, men uden nogensomhelst Fanatisme. Hvad der ogsaa har bidraget til at skaffe Foreningerne saa stor Tilslutning, er den Omstændighed, af Foreningerne ved Siden af Afholdsagitationen driver megen anden Virksomhed. Adskillige Afholdsforeninger lader saaledes

afholde kristelige eller oplysende Foredrag, andre virker særlig som selskabelige Foreninger, og atter andre tillige som Syge- og Begravelseskasser. Hvis hele denne Virksomhed faldt bort, vilde Foreningerne sandsynligvis snart miste en stor Del af deres Medlemmer, og efterhaanden skrumpe saaledes ind, at de ikke vilde faa større samfundsmæssig Betydning end de ovennævnte religiøse Sekter.

Saalænge Afholdsforeningerne indskrænkede sig til at arbejde for frivilligt Afhold, kunde de naturligvis ikke faa nogen synderlig politisk Betydning. Efterat de har opgivet dette Standpunkt og fremsat Kravet om et Landsforbud mod Alkohol, er Stillingen blevet en anden. Den Omstændighed, at Afholdsforeningerne udgør en fast sammentømret Organisation og repræsenterer et betydeligt Antal Vælgere, kan selvfølgelig friste Politikerne til at sikre sig deres Stemmer ved Rigsdagsvalgene ved at love Imødekommenhed overfor deres Krav. Afholdsforeningernes Indflydelse i vort offentlige Liv har derfor ogsaa været i kendelig Stigen i de senere Aar, og dette har selvfølgelig kun kunnet bidrage til at forøge den Ufordragelighed overfor anderledes tænkende, der altid har karakteriseret deres Optræden. De betydelige Indskrænkninger i Produktionen og Forbruget af alkoholiske Drikke, som Krigstilstanden har nødvendiggjort, har ogsaa bidraget til at styrke Afholdsmændenes Selvbevidsthed og deres Tro paa, at det tilstræbte Landsforbud snart vil kunne gennemføres. Hvis Krigen varer længe endnu, kommer vi vel ogsaa til at opleve, at Landet bliver faktisk „tørlagt“, og Afholdsmændene haaber som bekendt paa, at Lovgivningsmagten da vil gøre denne Tilstand permanent gennem et Alkoholforbud. Det turde dog

være sandsynligt, at Afholdsmændene forregner sig paa dette Punkt, og at den faktiske „Tørlægning“ snarere vil afføde en Reaktion, der ikke vil være Kravet om et Alkoholforbud gunstig. De mange Savn og Indskrænkninger, som Krigstilstanden har paalagt Befolkningen, og som vil blive yderligere skærpede jo længere Kri-gen trækker ud, vil snarere medføre, at Folk vil be-kende sig til den Opfattelse af Alkoholen, som den første lutherske Biskop i Sjællands Stift, den bekendte Peder Palladius, lagde for Dagen, da han udtalte føl-gende Ord, der paa én Gang vidner om et ægte lu-thersk Sindelag og om en human Forstaaelse af Livets Vilkaar: „Siden Djævelen skikker os saa mange onde Timer, have vi vel Lov til undertiden at stjæle os en glad Time, ja vel endog at drikke os en Taar over Tørsten“. Skulde dette blive Følgen, vil Afholdsmæn-denes mindre tiltalende Spekulation i Krigstilstanden give et Bagslag, der muligvis kan blive skæbnesvanger for deres fremtidige Virksomhed.

V.

Hvorledes man end stiller sig til et Landsforbud mod Alkohol, vil man vanskelig kunne nægte, at vi her har at gøre med en yderliggaaende Forholdsregel, for hvilken der ikke kan findes nogetsomhelst Præce-dens i vor Lovgivning. De allerfleste Afholdsmænd er jo nemlig villige til at indrømme, at maadeholden Nydelse af Alkohol ikke indeholder nogen Krænkelse af andres Rettigheder, ja end ikke kan anses for en umoralsk Handling. Naar man desuagtet ved et Aiko-holforbud vil gøre selv enhver maadeholden Alkohol-

nydelse til en strafbar Handling, kommer man til en Udvidelse af det strafbares Omraade, der ikke har noget Sidestykke, og som vil medføre ganske uantagelige Konsekvenser.

De efter vor Lovgivning strafbare Handlinger kan deles i to Grupper. Den ene Gruppe omfatter de egentlige Forbrydelser, altsaa saadanne Handlinger, som umiddelbart krænker andres Rettigheder, f. Eks. Angreb paa Liv, Legeme og Ejendom. Den anden Gruppe omfatter de saakaldte Politiforseelser, hvorved forstaas Overtrædelser af saadanne særlige Forskrifter, som Statsmagten har anset for nødvendige for at skabe en yderligere Sikkerhed for Borgernes Liv og Ejendom end den, der allerede er tilvejebragt ved Straffebestemmelserne mod direkte Angreb paa disse Retsgoder. Hertil hører f. Eks. Politivedtægtens Paabud om, at Vogne og Cykler skal køre i højre Side af Gaden og være forsynede med Lygter efter Mørkets Frembrud, Lovbestemmelserne om Forhandling af Gift og om Opbevaring af brandfarlige Stoffer. Da Handlinger, hvorved slige Politiforskrifter overtrædes, ikke behøver at indeholde nogen Krænkelse af andres Liv, Legeme og Ejendom, og i mange Tilfælde end ikke kan anses for umoralske, maa Statsmagten nødvendigvis paalægge sig store Begrænsninger med Hensyn til Udstedelsen af saadanne Politibestemmelser. Hovedreglen maa derfor blive, at den Slags Politilove kun kan forsvares, naar det Indgreb i den personlige Frihed, som de medfører, maa anses for ubetydeligt i Sammenligning med den Fordel, Almenheden opnaar gennem den yderligere Retsbeskyttelse for Liv og Ejendom. Hvis Statsmagten ikke iagttager en saadan Begrænsning ved

Udstedelsen af Politilove, men i vid Udstrækning belægger Handlinger med Straf, som den almindelige Moralopfattelse slet ikke fordømmer, vil man let udsætte sig for, at Loven kun bliver et dødt Bogstav. Eksempelvis kan saaledes anføres, at medens et Paabud om, at Cyklister skal køre i højre Side af Gaden, ikke medfører nogen Ulempe for Cyklisten, i al Fald ikke nogen Ulempe, der kan komme i Betragtning overfor den Betyggelse for Liv og Lemmer, som opnaas ved Gadefærdselens Regulering, vilde et fuldstændigt Forbud mod al Cyklekørsel med Rette blive opfattet som meningsløst og urimeligt, skønt det jo ikke kan nægtes, at et saadant Forbud vilde betrygge Folks Liv og Lemmer i betydelig højere Grad end den nuværende Regulering af Cyklekørselen. Et saadant almindeligt Forbud mod Cyklekørsel vilde efter al Sandsynlighed blive overtraadt saa hyppig, at Politi og Domstole, der skulde sørge for Forbudets Overholdelse, som Følge af den almindelige Opinion imod Forbudet snart vilde føle sig tvungne til at lade Loven sove. Et Alkoholforbud maa nu ganske ligestilles med et Forbud mod Cyklekørsel, og hvor paradoksalt det end kan synes, vil jeg dog hævde den Paastand, at vi, naar galt skulde være, bedre kunde taale et Cykleforbud end et Alkoholforbud; thi hvor urimeligt et Forbud mod Cyklekørsel end vilde være, maa det erkendes, at Samfundet som Helhed har mere Nytte af Alkoholen end af Cyklen.

At Afholdsmændene ikke kan se den principielle Forskel mellem egentlige Forbrydelser og Overtrædelser af Politilove som de ovennævnte, men — som det ofte sker i Agitationen — uden videre jævntiller

Straffebestemmelserne i en eventuel Forbudslov med Straffebestemmelserne for Tyveri, vidner derfor om en beklagelig Begrebsforvirring. Ligesaa forvirret er det forøvrigt, naar Afholdsmændene til Støtte for Alkoholforbudet henviser til Forbudet mod det frie Salg af Opium og Morfin. Som Slagord i Agitationen ynder Afholdsmændene jo i det hele at betegne Alkohol som Gift, en Udtryksmaade, der imidlertid indeholder en Tilsnigelse, eftersom Begrebet Gift ikke kan defineres rent kvalitativt, men kun ved Hjælp af Kvantitetsbestemmelser. Adskillige Stoffer, der er uskadelige, naar de nydes i smaa Mængder, virker nemlig som Gift, naar de indtages i store Doser. En Sammenstilling af Alkohol med Opium og Morfin er nu saa forfejlet som vel mulig, eftersom der for de tvende sidstnævnte Stoffers Vedkommende ikke eksisterer noget, der svarer til det moderate Alkoholforbrug. Forsaavidt angaar Folk af germansk Race indvirker nemlig ethvert vanemæssigt Forbrug af Opium og Morfin ikke alene skadeligt paa Helbredet, men tillige demoraliserende og nedbrydende paa Karakteren, hvortil kommer, at det allerede af Hensynet til Forebyggelsen af Ulykkestilfælde og Forbrydelser maa anses for nødvendigt at holde Opium og Morfin forvarede i Apotekerens Giftskab, medens dette Hensyn jo ikke kommer frem for Alkoholens Vedkommende.

Hvis det skulde lykkes Afholdsmændene at skræmme og opagitere Befolkningen i den Grad, at der paa Rigsdagen skulde blive tilvejebragt Flertal for et Alkoholforbud, vilde der indtræde lidet lystelige Tilstande. Selv om de Rigsdagsmænd, der vedtog Forbudet, skulde repræsentere Flertallet af Befolkningen, vilde

det Vælgermindretal, der misbilligede Forbudet og ikke vilde betænke sig paa at overtræde det for at komme i Besiddelse af alkoholiske Drikke, sikkert kunne tælles i Hundrede Tusinder. Selv om en eventuel Forbudslov vilde tillade Hjemmebrygning af stærkt Øl og Tilvirkning af Frugtvin til eget Brug, vilde dette alligevel være en for svag Sikkerhedsventil, eftersom de fleste Familier vilde have vanskeligt ved at skaffe sig Alkohol ad denne Vej. Indsmugling af alkoholiske Drikke fra Udlandet vilde derfor blive en dagligdags Ting, og naar Afholdsmændene henviser til, at vort samvittighedsfulde og fortræffelig organiserede Toldvæsen nok skulde vide at forhindre saadan Indsmugling, maa der hertil siges, at en Indsmugling, der ikke har til Hensigt at unddrage Statskassen nogen Toldindtægt, er en ganske anden Handling end hvad man i Almindelighed forstaar ved Smugleri. Det tør derfor med Føje betvivles, at Toldvæsenet vilde lægge nogen synderlig Nidkærhed for Dagen for at hindre en saadan Indsmugling. Endvidere vilde privat Brændevinsbrænding, der ogsaa nu er en ulovlig og strafbar Handling, efter al Sandsynlighed komme i Gang i ikke ringe Udstrækning. I ældre Tid var privat Brændevinsbrænding trods Statsmagtens Forbud herimod meget almindelig, men i de sidste 50—60 Aar foreligger der saavidt vides ikke noget Eksempel paa, at Forbudet er blevet overtraadt, hvilket dog næppe hidrører fra, at Befolkningen i vore Dage skulde være mere lovlydig end tidligere, men snarere skyldes den Omstændighed, at den industrielt tilvirkede Brændevin efterhaanden var blevet baade billigere og bedre end den hjemmelavede. Naar imidlertid Brændevinsbrænderierne ved

et Alkoholforbud tvinges til at standse deres Virksomhed, vil Smugbrænding efter Sagens Natur blive en ganske anden Forseelse end den nu er, eftersom det nu bestaaende Forbud ikke har til Hensigt at afskære Folk fra overhovedet at kunne drikke Brændevin, men dels skyldes Beskatningshensyn, dels har til Formaal at hindre det Misbrug af Brændevin, der erfaringsmæssig finder Sted overalt, hvor Hjemmebrænding er tilladt.

Naar Afholdsforeningerne kræver Forslaget om et Alkoholforbud afgjort ved Folkeafstemning og venter, at Modstanderne af Forbudet, hvis de bliver overstemte, i al Fald gennemgaaende vil bøje sig for Flerallet, overser de, at et Afstemningsflertal selv under demokratisk Styre ikke vil kunne sætte sin Vilje igennem mod en mægtig og indflydelsesrig Opinion, naar denne repræsenteres af en talstærk Minoritet af Vælgerstemmer. Et demokratisk styret Samfund er i den Henseende ikke bedre stillet end en enevældig Monark, og fra den danske Enevældes Historie er det f. Eks. tilstrækkelig bekendt, hvor umuligt det var for Enevælden at faa de med det paatænkte Alkoholforbud beslægtede Forordninger mod Luksus respekterede af Befolkningen. Man maa være i Besiddelse af en naiv demokratisk Tyrkertro paa Vælgerflertallets Almagt, hvis man kan forestille sig, at et Flertal, der væsentlig vilde komme til at bestaa af kvindelige Vælgere i Forbindelse med det forholdsvis ubetydelige Mindretal af mandlige Vælgere, som er Medlemmer af Afholdsforeningerne, kunde faa det store Flertal af Mændene, der anser et Alkoholforbud for en uretfærdig og taabelig Foranstaltning, til at respektere Forbudsloven. Naar

Afholdsmændene imidlertid erklærer, at de efter Forbudslovens Gennemførelse nok skal staa Vagt om Loven for at paase dens Overholdelse, véd Forbudsmodstanderne, hvad de kan vente sig, hvis det skulde lykkes Afholdsmændene at sætte deres Vilje igennem. Vi vilde da komme til at opleve et højst uhyggeligt Spioneri og Angiveri, der vilde minde om Kætterjagten i den religiøse Intolerances Dage og om de gamle enevældige Regeringers Forholdsregler mod de liberale Rørelser. En saadan Tilstand vilde uundgaaelig medføre et kolossalt Hykleri og sprede en Demoralisation over hele Samfundet, der vilde blive mere ondartet end den, som Misbrugen af Alkohol nu giver Anledning til.

Det kan desværre ikke nægtes, at de nuværende ulykkelige Krigsforhold i nogen Grad har virket i Afholdsmændenes Favør. Store Ulykker som Krig og Pest har altid befordret Overtro og Sektvæsen, og det er kendeligt, at Afholdsmændenes nærmest overtroiske Forestillinger om Omfanget af de Ulykker, Alkoholmisbruget paafører Samfundet, under den Omkalfatring af saa mange Begreber, som Krigen har ført med sig, har vundet nogen Tilslutning i Kredse, der hidtil har stillet sig afvisende eller dog nærmest kølig til Forbudsbevægelsen. Des mere nødvendigt er det imidlertid at bekæmpe denne Overtro, inden den skyder for dybe Rødder. Det vil dog sikkert blive nødvendigt at benytte en noget anden Kampmaade end den, man hidtil har anvendt i Kampen mod Afholdsbevægelsens Udvækster. Det gaar ikke an, at Maadeholdsmændene, hver Gang Alkoholspørgsmaalet kommer under Debat, begynder Diskussionen med at komplimentere Afholdsmændene og nærmest at gøre en Slags

Undskyldning, fordi de forsvarer det maadeholdne Alkoholforbrug. En saadan Undskyldning er ganske unødvendig, naar den virkelige Sandhed om Alkoholen erkendes. Og Sandheden er den, at de alkoholiske Drikke har været og er en uundværlig Bestanddel af den europæiske Kultur, og at særlig den Andel i den nyere Tids Kulturudvikling, som skyldes den nordisk-germanske Race, vilde have været utænkelig uden Alkoholens Hjælp.